

SZAKDOLGOZAT

Babinszki Blanka

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Budai Campus
Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak

A Szentendrei-sziget és térsége
– függés vagy összefogás –

Belső konzulens: Dr. Adorján Anna Berta
egyetemi adjunktus

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet
Településépítészeti és
Települési Zöldinfrastruktúra
tanszék

Készítette: Babinszki Blanka

Budapest

2024

Tartalomjegyzék

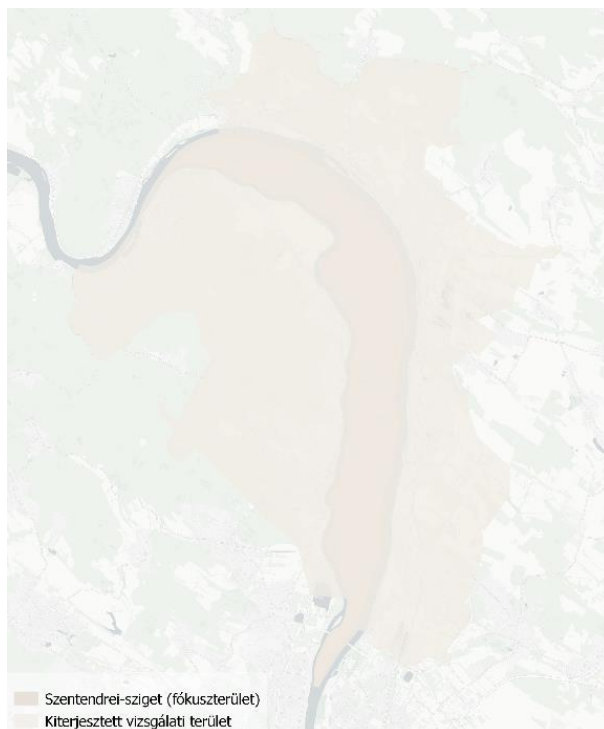
1. Bevezetés	1
2. Földrajzi adottságok	3
3. Területhasználatok alakulása a 18. századtól napjainkig	5
3.1. Nagyobb változások felderítése a katonai felmérések alapján	5
3.2. A területet érintő fontosabb események a 20. században	7
3.2.1. Parcellázások és a turizmus fellendülése	8
3.2.2. Közlekedés alakulása	10
3.2.2.1. Víziközlekedés	10
3.2.2.2. Szárazföldi közlekedés	11
4. A mai területhasználat átfogó képének vizsgálata	13
4.1. Feltérképezés	13
4.2. Összehasonlítás a történeti vizsgálattal	14
5. Kapcsolat és függés a túlparttól	15
5.1. Mindennapi közlekedési lehetőségek és kihívások	15
5.1.1. Tömegközlekedés	15
5.1.1.1. Kompok	16
5.1.1.2. Buszok	16
5.1.2. Egyéb közlekedési lehetőségek	17
5.1.2.1. Gépjármű	17
5.1.2.2. Egyéb közlekedési eszközök	17
5.2. Munkahelyek	18
5.3. Oktatás	19
5.4. Egészségügy	20
5.4.1. Helyben elérhető szolgáltatások	20
5.4.2. Egészségügyi ügyeleti rendszer	20
5.4.3. Szakrendelések és kórházi ellátás	20
5.5. Rendvédelmi szervek	21
5.6. Ügyintézés	21
5.7. Szórakozás – kultúra	21
6. Településtársulások	22
6.1. A vizsgált területen már megjelenő településtársulási gyakorlatok	22
6.2. Javaslatok a vizsgált területen megjelent településtársulási gyakorlatok alapján	23
6.3. Külföldi településtársulási példák	24
6.4. Javaslatok a vizsgált területre a külföldi településtársulási példák alapján	24

7.	Mai területhasználati trendek és problémák.....	26
7.1.	Állandó lakosok számának növekedése	26
7.2.	Turizmus fellendülése.....	26
7.3.	Problémafa.....	27
8.	Jövőképtervek vizsgálata	29
8.1.	2000-es évek előtti tervek.....	29
8.2.	2000-es évek utáni tervek	31
8.2.1.	Településfejlesztési koncepciók	31
8.2.2.	Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terve	33
9.	Jövőkép meghatározása.....	34
9.1.	„Önálló” sziget létrehozása	34
9.1.1.	Közlekedés	34
9.1.2.	Munkahelyek.....	35
9.1.3.	Oktatás.....	36
9.1.4.	Egészségügy	36
9.1.5.	Hatóságok.....	37
9.1.6.	Ügyintézés	37
9.1.7.	Szórakozás-kultúra	37
10.	Összefoglalás.....	39

1. Bevezetés

Ahogy a cím is mutatja, elsősorban a Szentendrei-szigetet vizsgálom. Ezt a lehatárolást bővíttem majd azokkal a településekkel, amik a történelem során - vagy akár most is (2023-ban) - valamilyen kapcsolatban állnak a szigettel (1. ábra). Általában a szigeten élők függenek a túlparti településektől ezekben a helyzetekben, nem pedig fordítva.

A területre azért esett a választásom, mert a Szentendrei-szigeten, Surányban nőttem fel. Így első kézből tapasztaltam meg a helyszín előnyeit és hátrányait egyaránt; nem utolsósorban pedig az elmúlt kb. 20 év változásait.

1. ábra A vizsgált terület lehatárolása
forrás: saját ábra

A legszembetűnőbb változás az utóbbi időben az állandó lakosság növekedése volt, hiszen egyre többen költöznek ki az agglomerációba; mindinkább kezdi elveszíteni a terület az eddig megszokott funkcióit. Ezt a gyors változást viszonylag nagy lemaradásban követi a települések infrastruktúrájának a fejlődése, ezzel sok bosszúságot okozva a lakosságnak. Így az ötletem az, hogy ezt a témát érdemes vizsgálni, és egy lehetséges jövőképet felvázolni. Javaslatot pedig arra szeretnék tenni, hogy hogyan tudná a Szentendrei-sziget minél jobban kezelni az előállt helyzetet. Mindezt az alapján, hogy az előzetes kutatásaim mit mutatnak: milyen irányú fejlesztésekre vagy esetleg kapcsolatépítésekre lenne szükség.

A dolgozatom elején egy viszonylag rövid földrajzi áttekintés lesz olvasható. Hiszen sziget révén fontosnak tartom, hogy szó essen például a folyópartok alakulásáról; mivel ez kihatott az itt élők területhasználatára, mindennapjaira.

A második részben áttérek a helytörténet vizsgálatára. Itt a szigeti települések (Kisoroszi, Tahitófalu (Tótfalu része helyezkedik el a szigeten), Pócsmegyer, Szigetmonostor) változásait tárom majd fel, különböző történeti térképek alapján, mint pl. a katonai felmérések. Ezáltal átfogó képet kapok majd arról, hogy mikor melyik területet mire használták az itt élők. Viszont

hangsúlyt arra szeretnék fektetni, hogy milyen nagyobb események voltak a területen, amik a területhasználat alakulását befolyásolták, mint pl. a dunakanyari turizmus fellendülése.

A harmadik részben a jelenlegi területhasználati szokásokat mérem majd fel a szigetre fókuszálva. Ennek az eredményét összehasonlítom a történeti vizsgálattal. Majd ezek alapján feltárom, hogy melyik területen mi várható; illetve ha szükséges, akkor hol lehetne fejleszteni.

A negyedik rész a leghangsúlyosabb, legrészletesebb. Ebben a szigeten élők jelenlegi helyzetét vizsgálom, hogy milyen lehetőségeik vannak a mindennapokban. Hova járnak munkába, oktatási intézménybe. Ezeket a helyeket milyen módokon, mennyi idő alatt érhetik el. Ha esetleg egészségügyi ellátásra szorulnak, akkor mennyire lefedett a terület. Milyen ügyet hol tudnak elintézni, ezek a helyszínek mennyire elérhetőek, illetve telítettek. Továbbá, hogy hol tudnak bevásárolni, valamint a szigeten belül milyen szabadidős, rekreációs tevékenységeket tudnak folytatni. Ezek mellett megvizsgálom még azt is, hogy jelenleg milyen hivatalos kapcsolatok állnak fenn a települések között (szigeten belül és szigeti-túlpárti települések között egyaránt), illetve, hogy milyen egyéb kapcsolatok létesítése vagy megpályázása zajlik jelenleg.

Az ötödik részben különböző településtársulási lehetőségeket fogok feltárni. Külföldi és magyar példákat egyaránt vizsgálva. Ezeken kívül kiemelt hangsúlyt fektetek majd a vizsgált területen már megjelenő településtársulási gyakorlatokra, illetve ezek értékelésére.

A hatodik részben a Szentendrei-szigeten fellelhető mai területhasználati trendeket tárok fel. Az erősödő funkciók alapján egy lehetséges jövőképet alkotva, ami segít majd a végleges javaslattételben.

Az utolsó fejezetben az eddigi vizsgálatokat összegezve próbálom meg kideríteni, hogy mi lehet a sziget jövője. Két hipotézist mérlegelve jutok majd el a javaslatig. Az első elmélet, hogy a szigetnek minél inkább be kellene kapcsolódnia az agglomerációba és ezeket a kapcsolatokat lenne szükséges erősíteni, támogatnia. A másik variáció, hogy ilyen szempontból egy „önálló” sziget létrehozására kellene törekedni, hiszen egyre több lakossal az igények is növekednek, így lehet, hogy a jövőben inkább „önellátó”, túlpárti településektől függetlenebb irányban kellene fejleszteni a szigetet.

Kutatásaim nagy részét különböző történelmi (pl. katonai felmérések), illetve mai (pl. KSH interaktív térképei) térképek alapján készítem majd. Többek között az „A Szentendrei-sziget tájtörténete” című könyv is a segítségemre lesz, mint az egész területről átfogó képet adó nyomtatott irodalom. A „történelmi” kutatásaim során az érintett települések helytörténeti

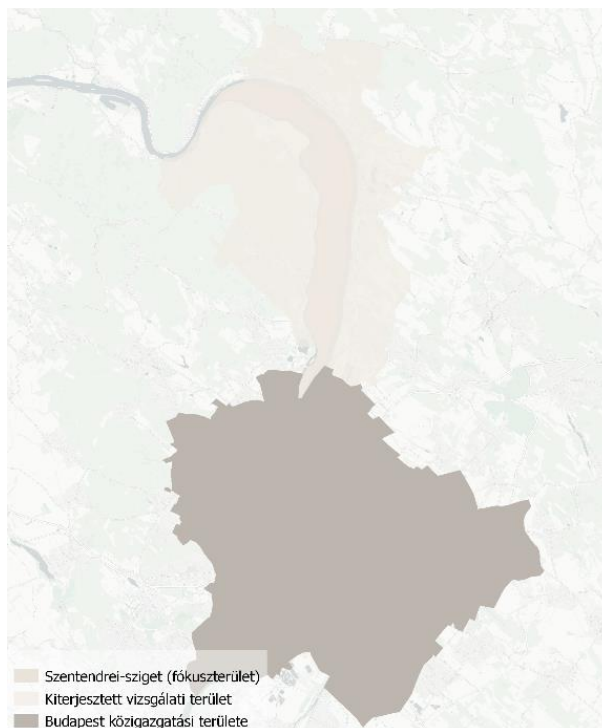
könyveinek „felhasználását” is tervezem. (pl.: „Szigetmonostor anno - A település története Szigetmonostori családok fotóalbuma”; „Pócsmegyer táj- és néptörténete”). A jelenlegi, illetve települések közötti tervezett kapcsolatokat önkormányzati forrásokból nyerem ki.

2. Földrajzi adottságok

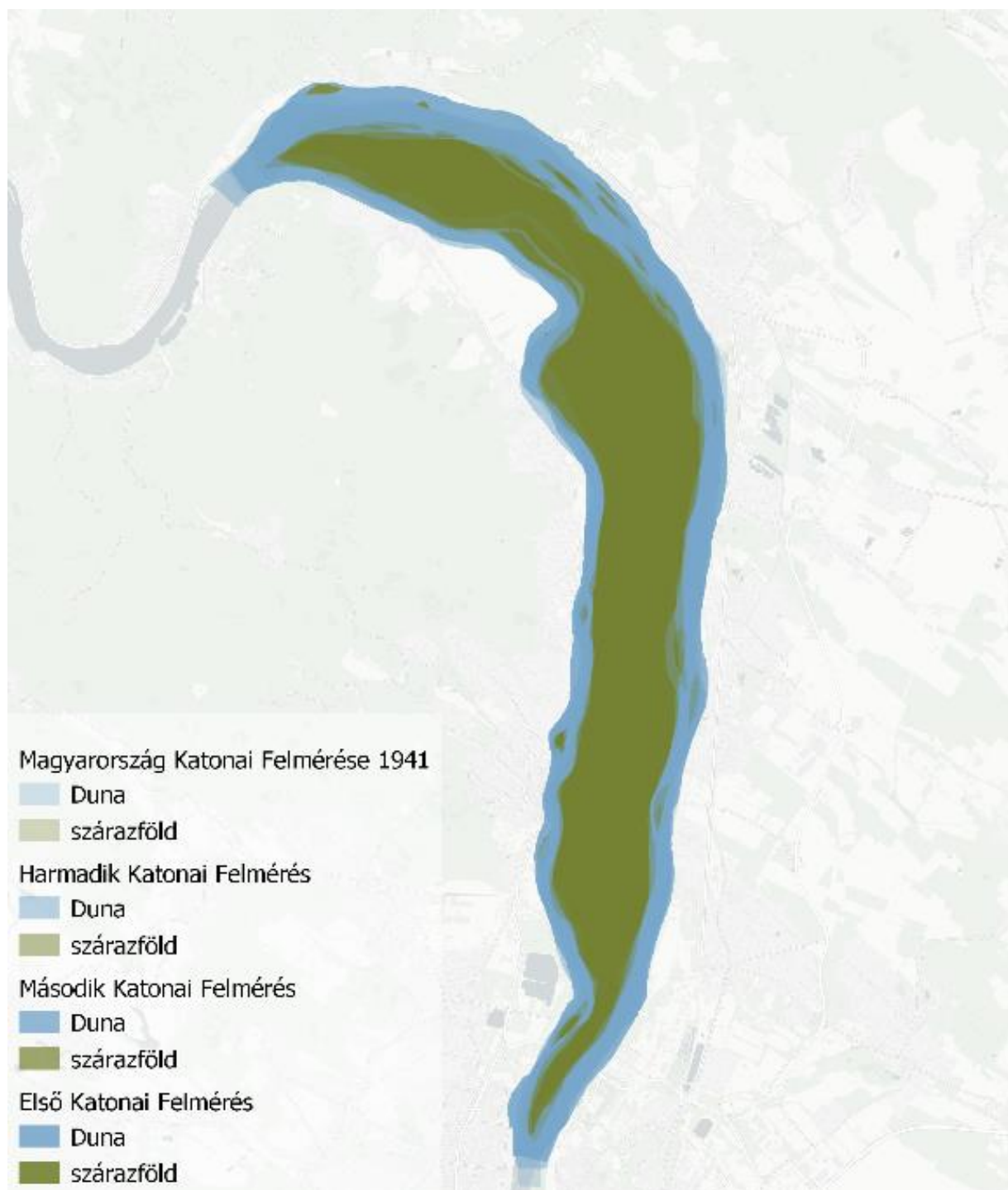
A Szentendrei-sziget Budapesttől északra helyezkedik el, a Dunakanyarban (2. ábra), a Vác-Pesti-Duna-völgy kistáj részeként (Dövényi, 2010). A sziget a Dunát a Szentendrei- és a Váci Duna-ágra osztja ketté. „Hossza 30,85 km, átlagos szélessége 2,3km, maximális szélessége Tahitófalu és Vác között, Ny-K-i irányban 3,8 km. Területe 55,73 km².” (Mari, 2002: 185) Domborzati adottságait tekintve nagyrészt síkság, kisebb szintkülönbségek megfigyelhetők, de ezek elenyészőek.

A Duna partvonala az idők során folyamatos változásokon ment keresztül. A térképes források alapján ezt a változást már a 18.

század végétől megfigyelhetjük. Az első katonai felmérésen (1782-1785) jól kirajzolódik, hogy a sziget körül több helyen is kisebb-nagyobb szigetek helyezkedtek el. Ezek főként a Váci Duna-ágon voltak jellemzőek. A második katonai felmérésen (1819-1869) nincsenek szembetűnő változások a szigeteket illetően, egyedül az alapterületük kezdett el nőni. A harmadik katonai felmérésen (1869-1887) jól kirajzolódik, hogy két nagy sziget annyira feltöltődött, hogy „egybeolvadt” a Szentendrei-szigettel. Az egyik ilyen a Tahitófaltól (akkor még Tótfalu) északra található Kecse sziget a Szentendrei-Duna-ágon. Ezt ebben az időben még egy keskeny folyószakasz elválasztotta a nagy szigettől, viszont azóta ez is egybeolvadt. A másik hasonló sziget a Pócsmegyertől délre található Fegyveresi sziget, a Váci Duna-ágon. Ez ekkorra már teljesen egyesült a Szentendrei-szigettel, viszont a térképen még mindig „Fegyveresi szigetként” tüntették fel. Mára (2023) jelentősebb, különálló szigetként már csak a Szürkő-sziget Szigetmonostortól keletre a Váci Duna-ágban, illetve a Lupa sziget délen a Szentendrei Duna-ágban maradt meg. (3. ábra)

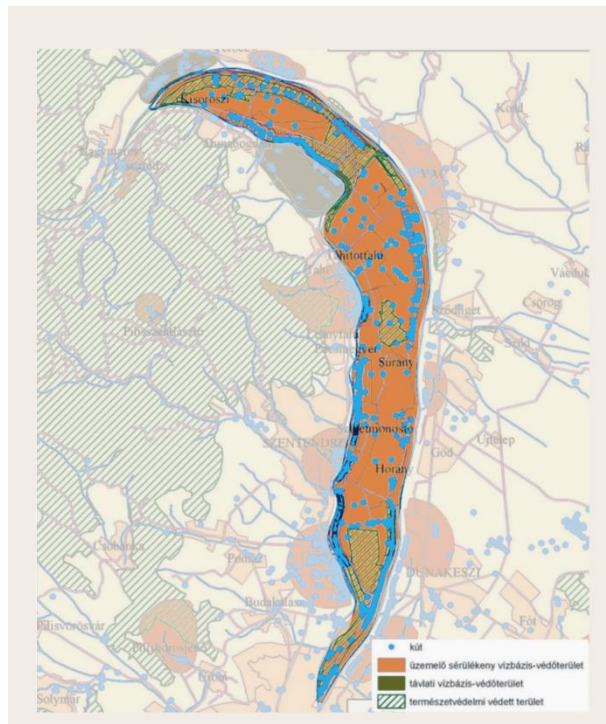

2. ábra A vizsgált terület elhelyezkedése Budapesthez képest
forrás: saját ábra

3. ábra A Szentendrei-sziget partvonalának változásai
forrás: arcanum.com, saját ábra

A Szentendrei-sziget egésze üzemelő sérülékeny vízbázis-védőterületként van nyilvántartva. Ugyanis parti szűrésű kutak segítségével ez a terület látja el Budapest egy részét ivóvízzel, illetve természetesen a szigeten élők nagy részét is. Ezen felül a szigeten megtalálhatóak még más természetvédelmi védett területek is, mint pl. a Natura 2000 különleges természetmegőrzési terület. (4. ábra)

4. ábra Vízbázis-védőterületek és természetvédelmi területek a Szentendrei-szigeten

forrás: www.vizugy.hu, saját ábra

3. Területhasználatok alakulása a 18. századtól napjainkig

3.1. Nagyobb változások felderítése a katonai felmérések alapján

Régészeti leletek alapján bizonyított, hogy a sziget egésze lakott volt, már az őskor óta. Térképi források alapján az első katonai felmérést vizsgálva kirajzolódnak a mai települések 18. századi elődeinek nyomai. Jól látható, hogy a településmagok a sziget Kis-Dunai partja mentén helyezkedtek el. Ennek oka az lehetett, hogy ez a Duna ág sokkal keskenyebb, így könnyebb átjutást biztosított a „szárazföldre” (Hunyady, 1917).

Az első katonai felmérés idején (1782-1785) négy településmag volt a szigeten. Ebből három a Duna-parton helyezkedett el, míg Szigetmonostor (akkor még Monostor) a domborzati viszonyok miatt a parttól kicsit távolabb volt megtalálható. A négy településmag morfológiája nem volt azonos, valószínűleg a földrajzi viszonyok, illetve az oda költöző népek ismeretei szerint alakították ki ezeket. Kisoroszi (akkor KisOroszy) vonalas kialakítású alakja a Duna partjával párhuzamosan futott és mindössze egy utcából állt. A házak mögött kertek voltak, míg a falu körül szántók, illetve szőlő terült el. Tahitótfalu (akkor Tóthfalu) és Pócsmegyer (akkor Pocs Megyer) települmorfológiailag azonos kialakítású, két út kereszteződésénél létrejött

láncfalu (Hunyady, 1917). Mindkét település a folyóparthoz simult és a folyó menti szélét kivéve, kertek vették körbe. Szigetmonostor az eddig említett településekkel szemben egészen más formát mutatott: csoportos, garmadás település volt, ívesen összehajló utcákkal (Hunyady, 1917). Illetve a településmagtól délre egy-egy pontban tanyák, és egy csárda terült el. Ezek - utak segítségével - egymással és Szigetmonostorral is összeköttetésben álltak. A településmag körül, az eddig említett településekhez hasonlóan kertek voltak. Az utóbbi három települést csak szántók és kihasználatlan területek vették körbe. Ennek ellenére ezek a települések is foglalkoztak szőlőtermesztéssel, de szőlőültetvényeik a Duna túlsópartján feküdtek (Bottlikné Grósz, 2007). (5. ábra)

A második katonai felmérésen (1819-1869) megfigyelhető, hogy az addigi kis településmagok elkezdtek nőni, terjeszkedni. Kisoroszi lakóterületének mérete nem nagyon változott, viszont a már meglévő kertek mérete megnőtt, illetve a településtől északra, mezőgazdasági használatra felparcellázták a területet. Tahitótfalu házainak száma és a beépítés sűrűsége is megnőtt a 19. századra, illetve már térképen is jelezték az összeköttetést a túlsóparttal. Ekkor már ezen a részen is megjelentek különböző épületek. Pócsmegyerén ugyancsak beindult a komposztköttetés a szentendrei oldallal. Egyébként a falu lakossága kelet és dél felé terjeszkedett. Emellett, a mai Surány területén, a temetőn kívül, már egy tanya is megjelent. Monostor dél-keleti irányban nőtt, itt a településmag terjeszkedése volt a legszembetűnőbb, más területhasználat nem nagyon változott. (6. ábra)

A harmadik katonai felmérésen (1869-1887) a településeket vizsgálva nem észlelhetők szembetűnő változások. Mindegyik település az eddig megfigyelhető morfológiáját megtartva növekedett ezekben az években. (7. ábra)

Magyarország 1941-es katonai felmérésén már nagyobb változások észlelhetők a lakott területeket tekintve. Ugyanis az 1900-as évek elején a dunakanyari turizmus fellendüléséből a szigeti települések sem maradtak ki. A 20. század elején Surányi József tanácsos két, a tulajdonában lévő területet is üdülőteleppé alakított. Az egyik, a Pócsmegyertől keletre fekvő Surány, az utcahálózatát Hajós Alfréd tervezte, ez a jellegzetes szerkezet a mai napig megmaradt (Kovács és Tóth, 2010). A másik nyaralótelep a Szigetmonostortól dél-keletre fekvő Horány lett, ahol megkezdték az állami üdülők létesítését. A vizsgált térképen az utóbbi sokkal fejletlenebb volt az előbb említettéhez képest, viszont az évek során ezt a lemaradását be fogja hozni. (8. ábra)

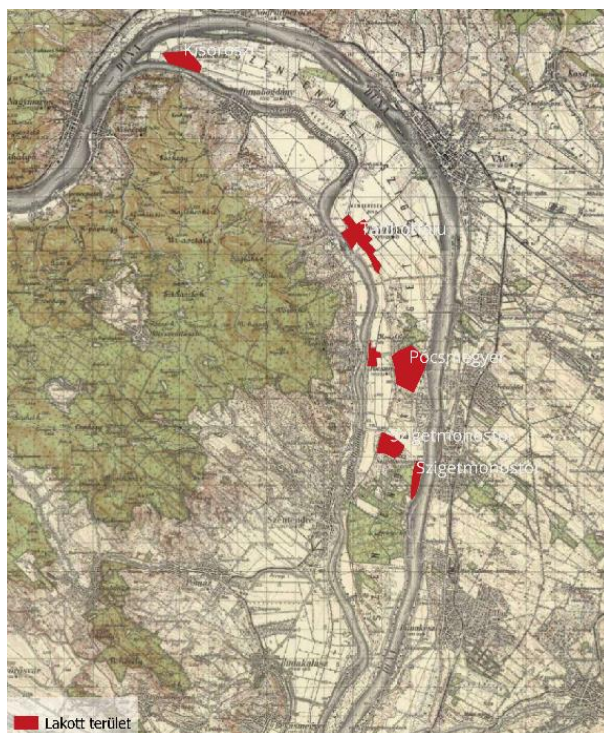
6. ábra A vizsgálati helyszín lakott területei az Első Katonai Felmérésen
forrás: arcanum.com, saját ábra

5. ábra A vizsgálati helyszín lakott területei a Második Katonai Felmérésen
forrás: arcanum.com, saját ábra

7. ábra A vizsgálati helyszín lakott területei a Harmadik Katonai Felmérésen
forrás: arcanum.com, saját ábra

8. ábra A vizsgálati helyszín lakott területei Magyarország Katonai Felmérése 1941-ben
forrás: arcanum.com, saját ábra

3.2. A területet érintő fontosabb

események a 20. században

3.2.1. Parcellázások és a turizmus fellendülése

/"Duna mellett legyen telke. Ott üdül fel teste lelke."/

A századfordulón egyre többek számára lett elérhető a nyaralás. Míg a tehetősebbek a külföldi nyaralást is megengedhették maguknak, addig a szegényebb rétegekbe tartozók a belföldi nyaralásokat részesítették előnyben. Így lett egyre népszerűbb üdülési célpont a Dunakanyar is, hiszen a Duna és a főváros közelsége is igen kedvező szempont volt.

Az előbbieken említett parcellázások után, különböző szervezetek kezdték el üdülőiket létrehozni a Szentendrei-szigeten. 1932-ben Surányban, az akkor jubiláló Magyar Evezős Szövetség hozta létre *„weekend és üdülő telepét, az evezősök Mekkáját”* (Pesti Napló, 83. évf. 122. szám). A szövetség 1000 telkes üdülőt tervezett a tagjai számára, ahol olcsón, de színvonalasan nyaralhatnak majd a saját tulajdonú üdülőikben a jövőben. Budapesten plakátokkal hirdették, illetve ingyenes autóbuszjáratokat biztosítottak az érdeklődőknek a telep megtekintésére, a Nyugati pályaudvar és Surány között. (9. ábra)

9. ábra Surányi-sziget plakát az 1930-as évekből

forrás: dunakanyarkult.blog.hu

Ugyancsak 1932-ben Kisoroszi meghirdette, hogy a hozzá tartozó dunaparti részeken nem csak a szabad kikötést engedi meg a vándorevezősök számára, hanem ingyenes lehetőséget biztosít akár több napos sátorozásra is a szigetcsúcson. Emellett, más kedvezményekkel is igyekeztek a szigetre csábítani az üdülőket, mint pl. a helyi (szigetmonostori és kisoroszi) termények termelői áron való biztosítása. (Ujság, 8. évf. 77. szám)

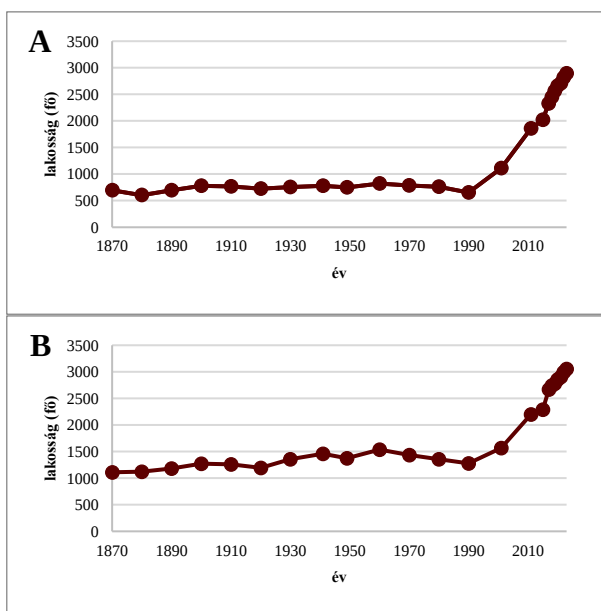
Az elkövetkező években fellendült a terület turizmusa, ezt mutatják a helyenként a mai napig fennálló akkoriban épült nyaralók, illetve nyaralásokról készült képek (10. ábra).

1964-ben elkészítették a sziget két fő üdülőterületének (Horálynak és Surálynak) az általános rendezési tervét. Horályban újabb területek felparcellázása szerepelt a tervekben, amiket családi jellegű üdülőterületté terveztek átalakítani. Ezen kívül megoldást találtak a vízellátás problémájára, közkutakat létesítettek, amikből jó minőségű ivóvizet vehettek az itt nyaralók. Mivel Surányban volt még eladó parcella, így itt új parcellázás nem volt előírva. Viszont központja nem volt, így ennek a létrehozását tűzték ki célul a rendezési tervben. Ezt az északi részre képzelték, és többek között éttermet, üzletsort, csónakházat, sportpályákat, klubházat gondoltak kialakítani. (Hétfői Hírek, 8. évf. 1. szám)

Az 1990-es évekig legfőképpen üdülőterületként használták az előbbieken vizsgált területeket. Viszont a 2000-es évek elejétől egyre többen választották állandó lakhelyüknek a Szentendrei-szigetet, ezen belül is Surányt és Horányt (11. ábra). Hiszen Budapest közelsége ellenére természetközeli, nyugodt helyek voltak, ahol kevesen laktak. A mai napig (2024) egyre többen költöznek ki a területre állandó lakosként, ezzel egyre inkább visszaszorítva az üdülőfunkciót.

10. ábra Népies nyaraló Surányban 1938-ban (A), Strandolók Surányban 1938-ban (B)
forrás: *fortepan.hu*

11. ábra Pócsmegyer(-Surány)(A) és Szigetmonostor(-Horány)(B) népességének alakulása 1870-2023-ig
forrás: *nepesseg.com, saját ábra*

3.2.2. Közlekedés alakulása

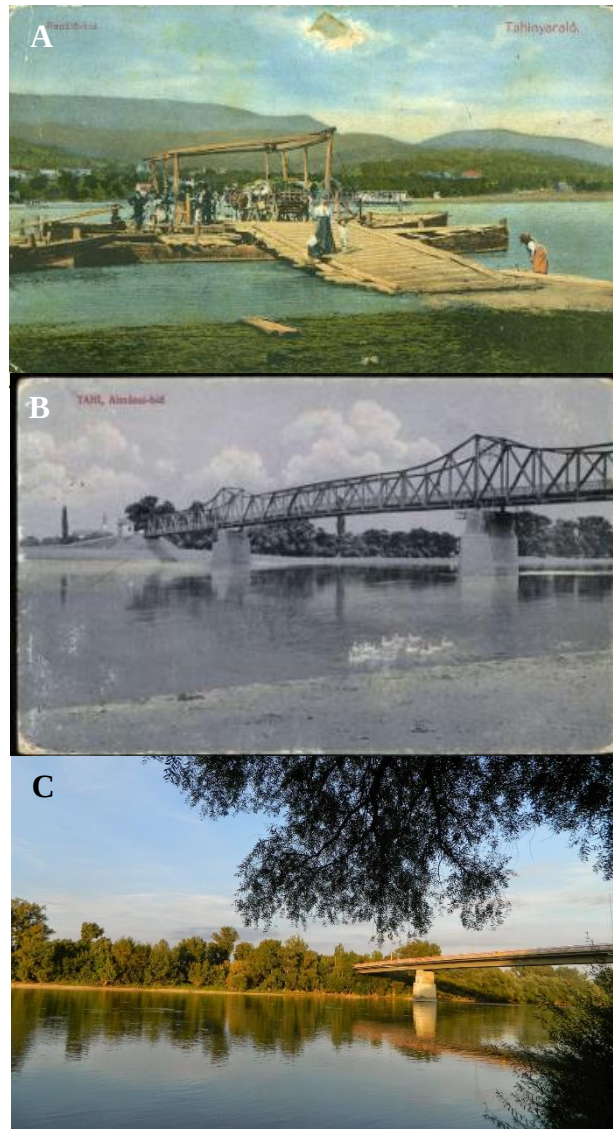
3.2.2.1. Víziközlekedés

A Szentendrei-sziget - sziget mivolta miatt - elég nehezen megközelíthető. Így az idők során különböző közlekedési eszközökkel segítették a túlpartra való átjutást.

Tahi és Tótfalu között repülőhíd biztosította az átkelést a két part között, utolsó ilyen szerkezetként az országban, amíg meg nem épült az itt található híd (Pesti Napló, 64. évf. 215. szám) . Ugyanis 1914 július 12-én ünnepélyes keretek között átadták az Almácssy-hídat (Váci Hirlap, 28. évf. 51. szám). Azonban a háborúban felrobbantották, így a ma is használt Tildy Zoltán-hídat építették a helyére, amit 1947-ben adtak át (Fehérvári Hírek, 3. évf. 290. szám). Az idők során több terv is készült egyéb hidak megépítésére a szigeten, viszont jelenleg (2024. január) is ez az egyetlen szárazföldi összeköttetése a szigetnek. (12. ábra)

A másik - vízen átkelő közlekedési lehetőség - a hajózás. A szigeten régóta alkalmaznak kompokat erre a típusú közlekedésre.

Jelenleg hat komp üzemel a területen. Azonban a történelem során voltak olyan időszakok, amikor ezeken kívül máshol is megtalálható volt ez a közlekedési forma a helyszínen. Ilyen például a Kisoroszi és Kismaros között közlekedő rév, amivel 1935-ben több problémájuk is akadt a helyieknek, hiszen 1930-ban elvették a községtől a révjogot, és a későbbi bérlet drágán és nem megfelelő állapotban lévő járművel biztosította a szolgáltatást (Friss Ujság, 40. évf. 250. szám). A másik jelenleg (2024. január) nem üzemelő révátkelőhelyek a Surányt és Felsőgödöt, illetve a Pócsmegyert és Leányfalut összekötők. A Surányt és Felsőgödöt összekötő

12. ábra Repülőhíd Tahi és Tótfalu között (A)

forrás: mandadb.hu

Az Almácssy-híd a 20. század elején (B)

forrás: gallery.hungaricana.hu

Tildy Zoltán-híd a 2020-as években (C)

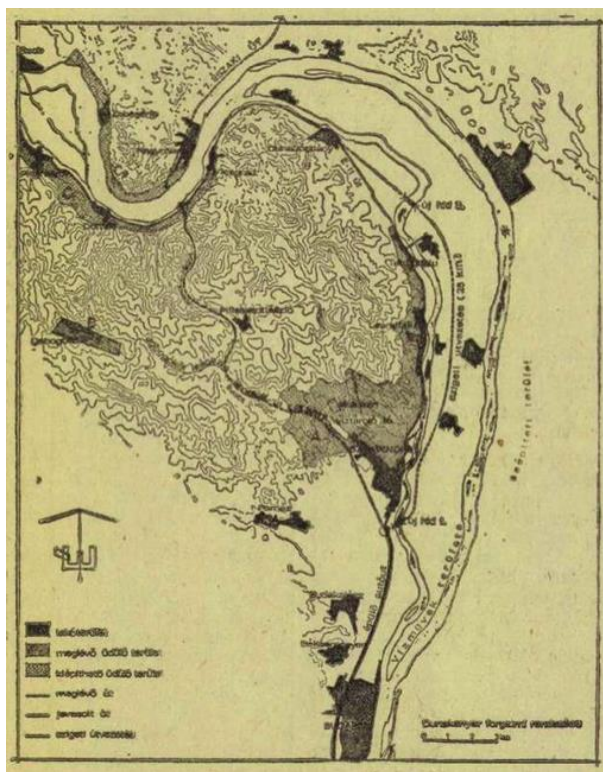
forrás: terep-jaro.blogspot.com

fontos szerepet játszott a 20. század első felében, amikor kialakították a surányi üdülőtelepet, hiszen így tudtak könnyen kijutni a Budapestről érkező nyaralók a szigetre (Magyarország, 13. évf. 183. szám).

3.2.2.2. Szárazföldi közlekedés

Jelenleg a sziget szárazföldi közlekedésének legfontosabb útja a 1113-as mellékút, ami a sziget hossztengegyével párhuzamosan halad végig, nagyjából a terület kétharmadán. Hasonló nyomvonalon haladó út már az Első Katonai Felmérésen is megtalálható, hiszen már akkoriban is fontos volt a települések egymással való összeköttetése. A mai napig ez az út, amit a legtöbben használnak, hiszen ezen keresztül lehet kijutni a szigetről vízi közlekedési eszköz igénybevétele nélkül.

A túlsópart útjainak tehermentesítésére több javaslat is felmerült az idők során, amik megoldásként a szigeten áthaladó útvonalat létesítenének hidak segítségével, mint pl. az 1970-es évek elején tervezett ötlet (Magyar Nemzet, 28. évf. 7. szám). (13. ábra)

13. ábra Terv a Dunakanyar forgalmi kérdésének megoldására
forrás: arcanum.com

A történelem során már nem egyszer terveztek különböző helyekre hidakat a szigeten. Hiszen ez az a megoldás, ami a legbiztosabb átjutást biztosítja a túlpartra. Nincs menetrendhez kötve, nem fogyaszt üzemanyagot, mint a kompok. Nem utolsósorban csak végső esetben fenyegetik az időjárás viszontagságai, amik a kompokat igencsak befolyásolják (köd, szél, áradás, jégzajlás stb.).

Ahogy az előbbiekben olvasható volt, a sziget első és mai napig (2024) egyetlen hídját 1914-ben adták át. És bár azóta többször újrakepítésre került, a helyszín ugyanaz maradt. Ugyanakkor már 1935-ből is találhatunk olyan cikket, ami egy újabb híd építését veti fel a szigeten, ami a Solymári-völgy a Szentendrei-sziget és Újpest között biztosította volna az átjutást. Erre legjobban a 2008 őszén átadott Megyeri híd hasonlít, annyi különbséggel, hogy az bár érinti a szigetet (az egyik hídpillér rajta áll), de arról a szigetre lejutni nem lehet, hiszen vízbázis terület

felett halad át. Ugyanezen okból nem épült meg az említett, 1935-ben tervezett híd sem, hiszen már akkor is ez a terület biztosította Budapest ivóvizének jó részét.

A sziget községeiben lakók már 1943-ban hangot adtak annak, hogy a helyi közlekedés rossz állapotban van. Olvasói levélben írta meg egy gazda, hogy mik a problémák: „*A HÉV vonatai csak Szentendrétől járnak, Szentendrétől autóbuszjáratok tartják fenn a forgalmat. Az autóbusz azonban teherárut nem szállít. Egy idő óta pedig vasárnap teljesen szünetel az autóbuszforgalom.*” Több ötlete is volt ezeknek a problémáknak a megoldására, amik között ott szerepelt a Vácot és a szigetet összekötő híd, hiszen így a vasutat is könnyebben elérhetnék a helyiek. (Uj Nemzedék, 25. évfolyam 47. szám 8. o.)

Az utóbbi években, szinte évente jönnek az újabb és újabb tervek, hogy hova építenek majd hidat, de eddig egyik sem valósult meg. A legtöbb terv a Tahitótfalut Váccal, illetve a Szigetmonostort Szentendrével összekötő hidakról található. Közöttük van gépjárműforgalmat is elbíró, de van kifejezetten csak kerékpárosok és gyalogosok számára tervezett is. Ezek általában azért nem valósulnak meg, mert a szigetiek bár igényelnék a jobb közlekedési lehetőségeket, ugyanakkor féltik a potenciálisan megnövekedő forgalomtól a lakóhelyük nyugalma. (14. ábra)

14. ábra Tervezett hidak az elmúlt években
forrás: saját ábra

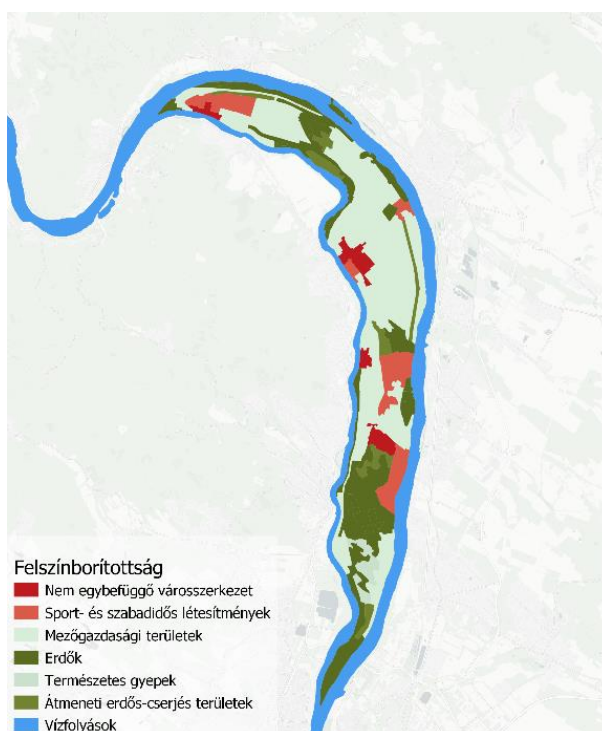
4. A mai területhasználat átfogó képének vizsgálata

4.1. Feltérképezés

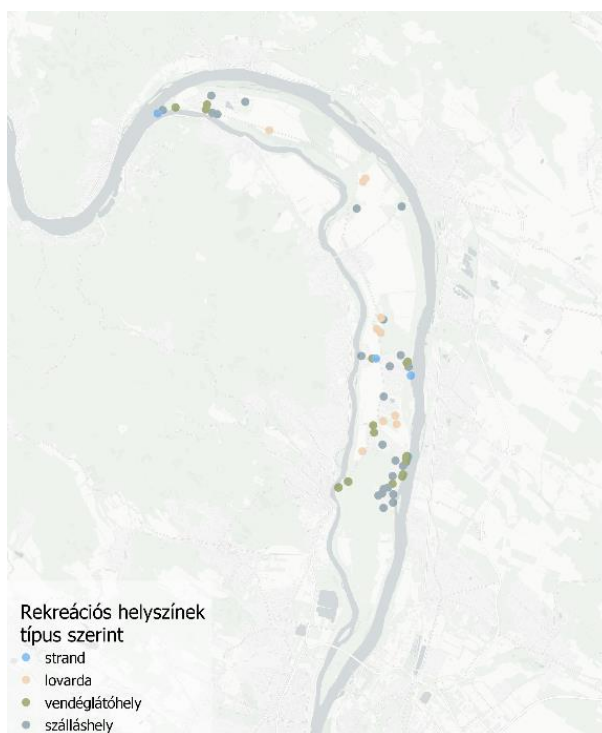
A CORINE adatbázis alapján készült térképeket (15. ábra) vizsgálva jól kirajzolódik, hogy jelenleg (2018-as adatok szerint) a három legfontosabb felszínborítottsági típus: a nem egybefüggő városszerkezet, a sport- és szabadidős létesítmények, és a mezőgazdasági területek.

Saját helyszínelés alapján megállapítható, hogy a 2018-as térképen sport- és szabadidős létesítményekként jelölt területek nagy része az utóbbi időben egyre inkább beépült, és sok nyaralóház helyét állandó lakosok családi házai vették át. Emellett természetesen megmaradt a rekreációs funkció is a szigeten. A családi házakon kívül szép számmal maradtak hétvégi házak, kibérelhető vendégházak, illetve aktív rekreációs létesítmények is, mint például a lovardák. (16. ábra)

Az egyik legmarkánsabb területhasználati típus a mezőgazdasági terület. Ezek között vannak növénytermesztési területek (szántók), ahol kukoricát (*Zea mays*), búzát (*Triticum*), repcét (*Brassica napus*), napraforgót (*Helianthus annuus*), lucernát (*Medicago sativa*), illetve földiepret (*Fragaria ananassa*) termesztenek. (Tahitótfalu országszerte híres a földieper termesztéséről, nagy számban jönnek az idelátogatók az

15. ábra CORINE felszínborítás térkép
forrás: land.copernicus.eu, saját ábra

16. ábra Szabadidős helyszínek
forrás: saját ábra

évente megrendezésre kerülő eperfesztiválra.) Míg a sziget déli részén a növénytermesztés jellemzőbb, addig az északi részen (Tahitótfalu északi és Kisoroszi keleti részén) az állattartás tipikus. Többnyire birkát, szürkemarhát, fekete marhát, lovakat tartanak, sőt Tahitótfalu külterületén még egy pisztráng tenyésztő telep is helyet kapott. (17. ábra)

4.2. Összehasonlítás a történeti vizsgálattal

A történeti vizsgálattal (3. fejezet) összehasonlítva, a terület fő funkciói nem változtak nagy mértékben. Hiszen már a 18. században is fontos volt az itt található településeknek a mezőgazdaság. Ugyanakkor változás az, hogy már csak Tahitótfalunak van területe a túlparton is, így a déli települések (Pócsmegyer és Szigetmonostor) már nem foglalkoznak szőlőtermesztéssel, mint régen. A 3.2.1.-es fejezetben leírt parcellázásokkal létrehozott üdülőterületek a mai napig fontos szerepet játszanak a szigeten (a parcellázások nagy része nem változott). Sok helyen még most is fellelhetők a 20. század elején épült nyaralók, magánnyaraló vagy akár üdülőtelep formájában (pl. Meteor Telep). (18. ábra)

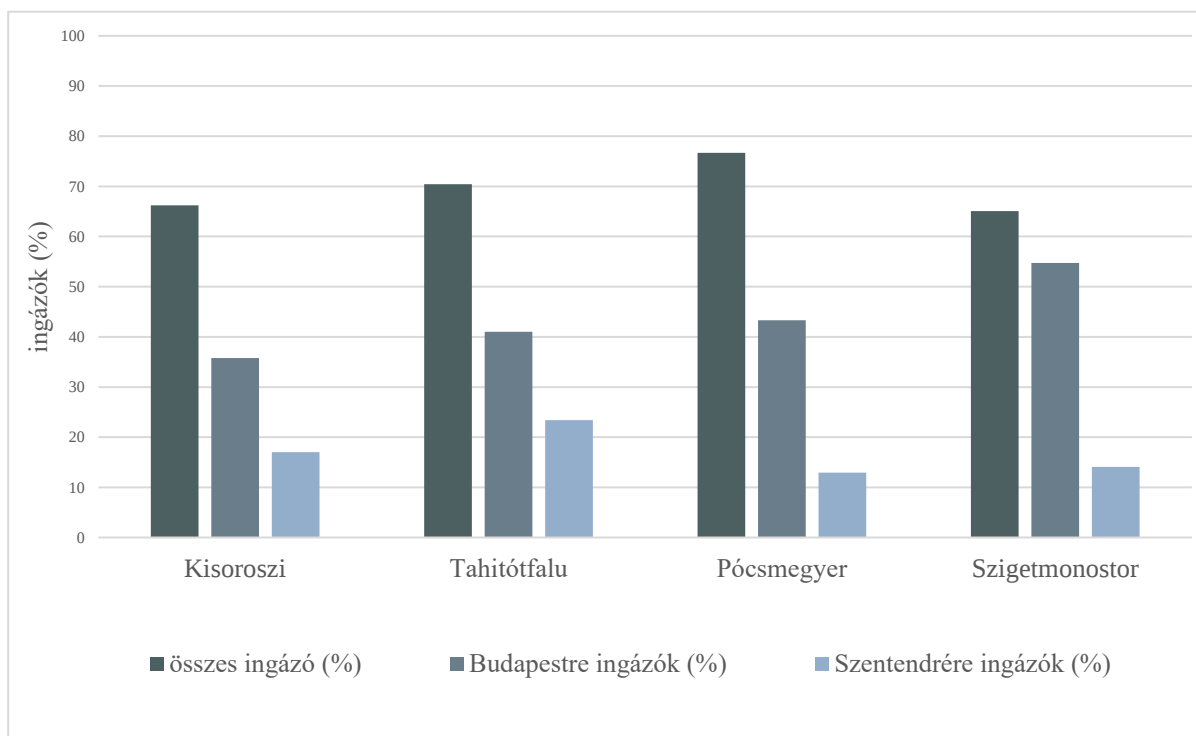
17. ábra Mezőgazdasági területek 2024-ben
forrás: saját fotó

18. ábra XX. század elején épült nyaraló
2024-ben (A)
Meteor Telep 2024-ben (B)
forrás: saját fotó

5. Kapcsolat és függés a túlparttól

A vizsgált települések sok tekintetben függenek a környező helységektől, ezt jól mutatja az ingázók száma, akik nap mint nap a túlpartra utaznak dolgozni. Mind a négy vizsgált településen 65% feletti az ingázók száma a foglalkoztatottak arányában. A két legnépszerűbb úti cél Budapest és Szentendre, hiszen a főváros agglomerációjában helyezkedik el a vizsgált terület, Szentendre pedig a helyi járásközpont. (19. ábra)

19. ábra Más településekre elingázók a foglalkoztatottak arányában
forrás: lechnerkozpont.hu, saját ábra

5.1. Mindennapi közlekedési lehetőségek és kihívások

A közlekedés kihívásai nem sokat változtak az 20. század óta, így a mai napig nem kerülnek el a Szentendrei-szigeten élőket. Tömegközlekedés szempontjából még mindig rossz a lefedettség a területnek. Emiatt az itt élők nagy része kénytelen a saját gépjárműves közlekedést választani. Ugyanakkor ebben a közlekedési formában is akadnak kihívások.

5.1.1. Tömegközlekedés

A szigeten közvetlenül kétféle tömegközlekedési forma közül választhatunk. Az egyik a vízen való átkelést biztosító kompok, a másik a szigetet a szentendrei oldallal összekötő buszok.

5.1.1.1. Kompok

A területen hét komp található, ebből három gépjárműveket is szállító komp, a maradék négy pedig személykomp. Egy – a határcsárdai – egész nap ingázó, míg a Horány és Dunakeszi között közlekedő húsz percenként jár. A maradék öt komp alapvetően óránként jár, de hétköznapi forgalmasabb órákban sűrűbb menetrendjük van. A Pócsmegyer-Leányfalu révet (ábrán 3-as jelű) 2024-ben határozatlan időre leállították, ezt révpótló autóbuszal igyekeznek helyettesíteni. (20. ábra)

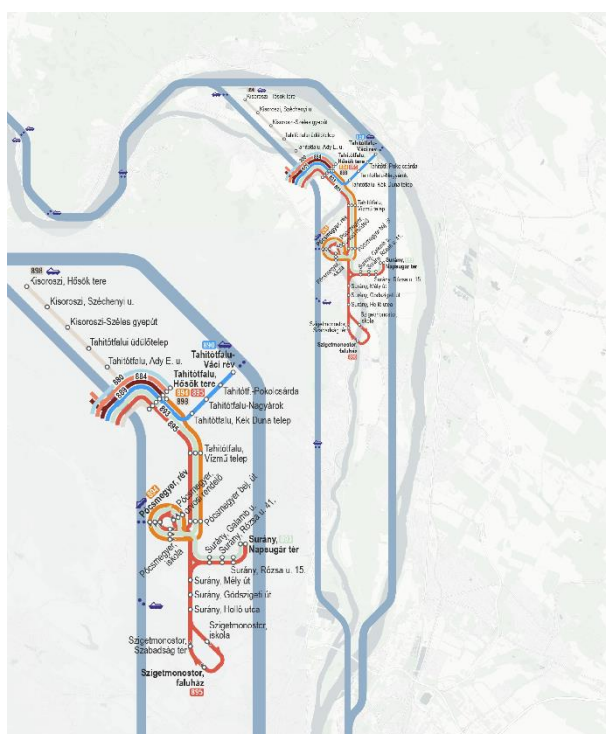

20. ábra Révek és kompok a területen
forrás: saját ábra

5.1.1.2. Buszok

A Szentendrei-szigeten belül öt buszjárat közlekedik a Volánbusz Közlekedési Zrt. működtetésében: a 890-es, a 893-as, a 894-es, a 895-ös és a 898-as. A 894-es kivételével mindegyik a túlsó partról érkezik és oda is megy vissza (a Tildy Zoltán hídon keresztül). A szigeten belül végig közlekedő buszjárat nincs, így ha pl. valaki Kisorosziból (észak) Szigetmonostorra (dél) szeretne eljutni, azt csak átszállással teheti meg. (21. ábra)

Szigetmonostoron a Klímapark Projekt keretében megvalósult fejlesztések között, volt egy elektromos kisbusz beszerzése is. Ez az itt élők mindennapi közlekedését biztosítja ingyenesen, a településen belül napi öt járással.

21. ábra Buszjáratok útvonala a területen
forrás: volanbusz.hu, saját ábra

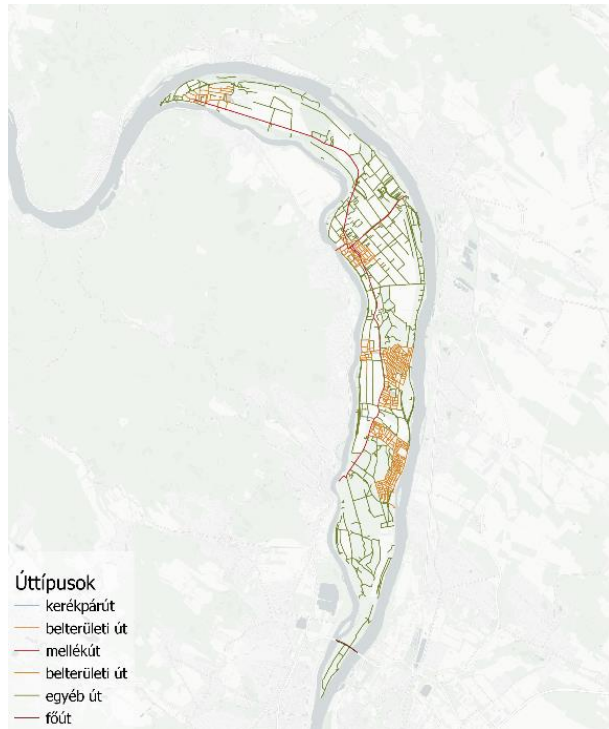
5.1.2. Egyéb közlekedési lehetőségek

Mivel tömegközlekedés szempontjából nem mindenhol megfelelően lefedett a terület, így az itt élőknek sokszor más lehetőségek közül kell választaniuk.

5.1.2.1. Gépjármű

A szigeten élők nagy többsége, ha teheti, saját gépjárművet használ a mindennapi közlekedésre. Hiszen sokkal gyorsabban el lehet jutni a tervezett úticélhoz, mintha az igen ritkán járó tömegközlekedési lehetőségek közül választana az ember. Akik a szigeten kívülre szeretnének eljutni, azok a 1113-as mellékutat, majd a Tahitótfaluban található hidat használhatják autójukkal, vagy

valamelyik gépjárműveket is szállító komp segítségével juthatnak át a túlpartra. Természetesen emellett csak szigeten belüli közlekedésre is sokan használják járművüket. (22. ábra)

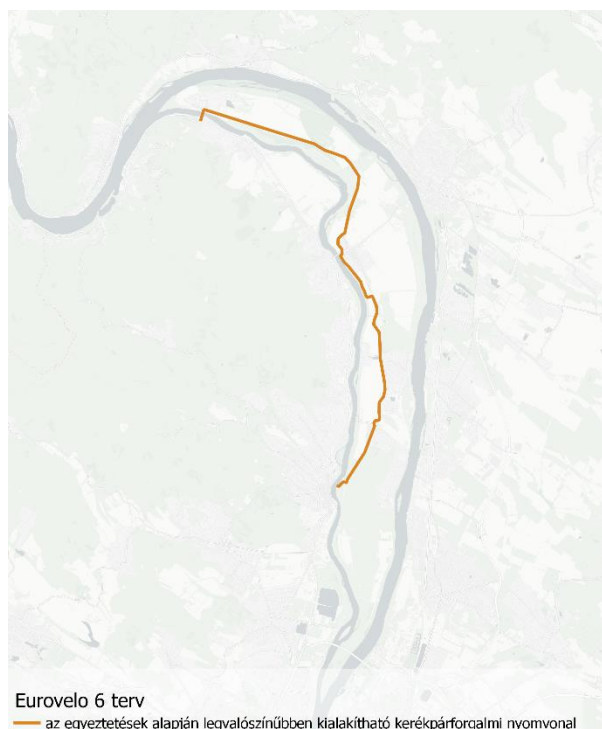
22. ábra A Szentendrei-sziget úthálózata
forrás: openstreetmap.org, saját ábra

5.1.2.2. Egyéb közlekedési eszközök

Mivel a Szentendrei-szigeten található települések kertvárosias vagy falusias jellegűek, így egyéb alternatív módokon is tudnak közlekedni az itt élők, akár a települések között is. A két leggyakoribb formája ennek a kerékpározás, illetve a gyaloglás. Az utak állapotától függően ezek hol könnyebb, hol nehezebb megoldások. Például Surányban többnyire földutak találhatók, amik száraz időben porosak, míg esőben a sár nehezíti meg a közlekedést. Hasonló helyzetben van Horány is, viszont itt több az aszfalttal burkolt út. A többi település, illetve az előbb említett két üdülőterület “anyatelepülése” viszonylag jól el van látva aszfalttal burkolt utakkal.

A települések között kétféle útvonallehetőségük van azoknak, akik ezeket a módokat választják. Az egyik a már korábban említett 1113-as mellékút, ami ilyesfajta közlekedésre nem a legbiztonságosabb. A másik lehetőség az árvízvédelmi töltés, ami a burkolat hiányából fakadóan nem a legkényelmesebb opció, illetve sötétben nem is a legbiztonságosabb (a helyi élővilág miatt).

Ezen közlekedési lehetőségek korszerűsítésére, kényelmesebbé tételére nagy szükség lenne a helyszínen. Ilyen irányú fejlesztések jelenleg is tervben vannak, hiszen az EuroVelo 6 kerékpárút egy szakaszát a szigetre is be akarják hozni. Ezáltal az összes szigeti települést összekötő kerékpárút jönne létre a területen. (23. ábra)

Eurovelo 6 terv

— az egyeztetések alapján legvalószínűbben kialakítható kerékpárforgalmi nyomvonal

23. ábra EuroVelo 6 nyomvonalának terve
forrás: Kétkeréken Konzorcium, saját ábra

5.2. Munkahelyek

Bár a szigeten nincsenek nagy irodaházak vagy egyéb, sok munkaerőt alkalmazó cégek, mégis többféle területen dolgoznak itt emberek (24. ábra). Helyismeretem és az interneten (google maps) megjelenített információk alapján vizsgáltam a munkalehetőségeket. Mint a legtöbb helyen itt is szükség van munkaerőre a helyi intézményekben. Akár a bölcsődékben, óvodákban, általános iskolákban, közétkeztetési konyhákon, önkormányzatokban, faluházakban stb. sok-sok munkavállalóra van szükség. Ezen felül természetesen itt is találhatóak boltok, ahol ugyancsak el tudnak helyezkedni a munkát keresők. A terület múltjának köszönhetően a mai

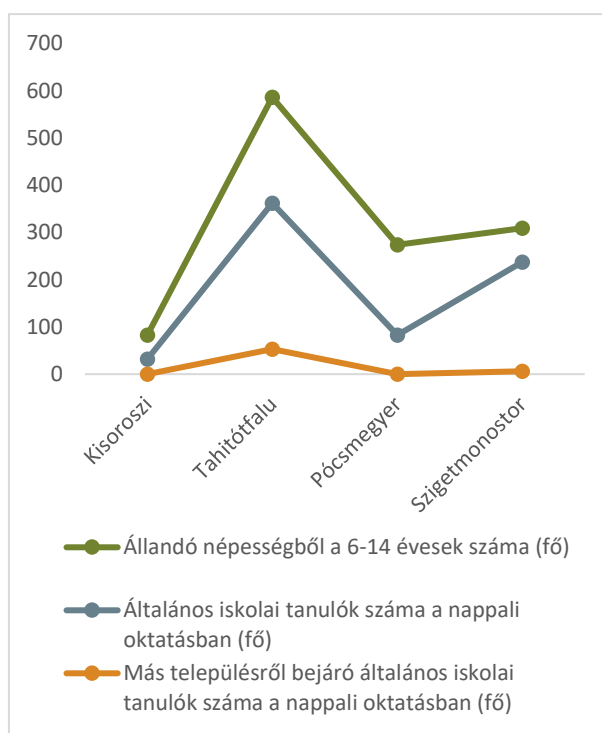
24. ábra Munkahelyek a szigeten
forrás: saját ábra

napig fennmaradt a mezőgazdálkodás. A nagy szántókon kívül vannak egyéb kisebb gazdaságok (pl. Biokert Szigetmonostor) is, illetve az őstermelők (saját tejtermékekkel, lekvárokkal stb.) is egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek a helyi piacokon. A vízbázis jelenléte miatt nagyobb helyi munkáltatónak számít a Fővárosi Vízművek Zrt., ahol kb. 30 munkavállaló dolgozik nap, mint nap fizikai és szellemi munkakörben egyaránt. Ugyan a szigeten az üdülőfunkciót egyre inkább kiszorítja a lakófunkció, mégis egyre több turizmussal kapcsolatos szolgáltatás jelent meg az utóbbi években. Ilyenek a magánkézben lévő szállások, egyéb vendéglátóhelyek, illetve különböző rekreációs szolgáltatások. Ezeken felül megtalálhatóak még kisebb-nagyobb vállalkozások is, különböző szektorokban. Mellettük van pl. asztalosműhely, autószerelőműhely, kertészet, építőipari vállalkozás, péküzem, kávépörkölő, fodrászat stb.

5.3. Oktatás

A szigeten bölcsődék, óvodák, illetve általános iskolák is megtalálhatók. Ennek ellenére a szülők sokszor már egész kicsi korban úgy döntenek, hogy más intézményt választanak gyermeküknek, mint ahova tartoznak. Van, hogy azért mert nincsenek megelégedve az ellátás minőségével, vagy más okból kényelmesebb nekik, mert ők is naponta kijárnak a munkahelyükre a szigetről és inkább annak a közelében keresnek megfelelő óvodát, iskolát. (25. ábra)

Kisorosziban megtalálható egy óvoda, egy bölcsőde, illetve a visegrádi Áprily Lajos Általános Iskola tagiskolája, ami az alsó tagozat oktatását biztosítja (felső tagozat nincs, Visegrádon folytathatják tanulmányaikat az ide járók). Tahitófalu, mivel lényegesen nagyobb, mint a többi vizsgált település, így oktatási intézményekből is ellátottabb. Itt egy bölcsőde (ami nem a szigeti oldalon helyezkedik el), két óvoda (ebből csak egy van a szigeten) és egy általános iskola működik. Pócsmegyeren egy óvoda, illetve a szigetmonostori általános iskola első és második évfolyama kapott helyet. Ezzel szemben Szigetmonostoron bölcsőde,

25. ábra Nem helyben oktatási intézménybe járók

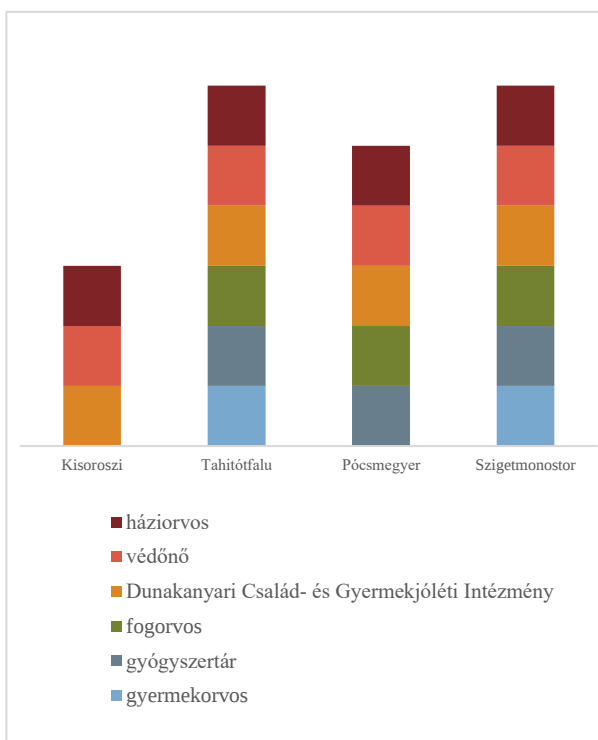
forrás: statinfo.ksh.hu, saját ábra

óvoda és az általános iskola többi évfolyama működik, ahova a pócsmegyeri gyerekek is tartoznak hivatalosan.

5.4. Egészségügy

5.4.1. Helyben elérhető szolgáltatások

Mind a négy vizsgált településen van házi orvos illetve védőnői szolgálat. Fogorvos és gyógyszerár Kisoroszi kivételével mindegyik településen van. Ezzel szemben gyermekorvos csak Tahitótfaluban és Szigetmonostoron elérhető. Ugyanakkor a Dunakanyari Család- és Gyermekejóléti Intézmény mindegyik településen működik, bár Kisorosziiban csak heti egy alkalom ügyeletet ad. (26. ábra)

5.4.2. Egészségügyi rendszer

2024-ig (közel 40 éven keresztül) a Tahitótfaluban (nem a szigeti oldalon) található orvosi ügyelet látta el az egész

26. ábra Egészségügyi intézményi ellátottság
forrás: települések honlapjai, saját ábra

Szentendrei-szigetet, illetve még három túlpárti települést, azaz 35 000 lakost. Ez az új ügyeleti rendszer kialakításával megszűnt, így 2024-től ezek a területek is már a szentendrei központhoz tartoznak, hiszen a Tahitótfaluba tervezett mentőállomás egyelőre még nem készült el. Ennek ellenére a helyiek által indított petíciónak köszönhetően nyári ügyelet formájában megmaradt a tahitótfalusi ügyelet 2024-ben.

5.4.3. Szakrendelések és kórházi ellátás

Ha a Szentendrei-szigeten élőknek szakrendelési vagy kórházi ellátásra van szükségük, akkor problémától függően különböző intézményekhez tartoznak. Járóbeteg ellátás (INT-1) esetén ugyancsak betegségtől függően négy településen kapnak ellátást. Ebben az esetben Budapesten, Szentendrén, Visegrádon és Pilisvörösváron tudják kezelni őket. Ha fekvőbeteg ellátásra (INT-2) van szükségük, akkor nyolc település számos intézményébe kerülhetnek be: Budapesten,

Kistarcsán, Esztergomban, Visegrádon, Balassagyarmaton, Parádon, Pomázon és Veresegyházán.

A vizsgált területen mentőállomás nem található, a legközelebbi három Szentendrén, Vácon és Dunakeszin van. Ennek ellenére fontos tudni, hogy első sorban nem a mentőállomások elhelyezkedése, hanem a mentőautók pillanatnyi helyzete alapján történik az ellátás gyorsasága. („Mentőállomások,” n.d.)

5.5. Rendvédelmi szervek

A Szentendrei-sziget rendjéért a tahitótfalui rendőrőrs felel, aminek egy kihelyezett körzeti megbízott irodája van Pócsmegyeren. Továbbá Tahitótfaluban, illetve Szigetmonostoron közterület-felügyelő is jelen van (Pócsmegyeren átmeneti megüresedés van jelenleg). Rajtuk kívül a Szigeti Polgárőr és Önkéntes Tűzoltó Egyesület felel a helyi rendért. Ők segítik a Szentendre Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság munkáját is, nem csak szigeti tüzesetek esetén.

5.6. Ügyintézés

A 2018-as „településen illetékes intézmények központjai” statisztika alapján a szigeti települések négy másik településhez tartoznak: Szentendréhez, Budapesthez, Érdhez és Váchoz. Természetesen ezek csak a központok, az ügyintézés nem feltétlen ott zajlik. Pozitív változást hozott a vizsgált területen élők életében a 2015-ben megnyílt kormányablak Tahitótfaluban. Ugyanis addig a legtöbb ügyet Szentendrén lehetett elintézni, most pedig szinte minden elintézhető helyben. Ha kifejezetten helyi önkormányzatot érintő ügyben kell eljárnia valakinek, akkor azt a helyi polgármesteri hivatalnál teheti meg, hiszen mindegyik település önálló önkormányzattal rendelkezik.

5.7. Szórakozás – kultúra

Ha a szigeten élő szórakoztató vagy kulturális programokra vágyik, akkor sajnos igen csekély kínálatból válogathat. Egész évben elérhető programokat a helyi faluházak/kultúrházak, illetve könyvtárak szerveznek leginkább. Ezek rendszerint kulturális események, valamilyen előadás egy adott témában, vagy kiállítás. Ezeken felül vannak szezonális programok is, amik valamilyen ünnephez kapcsolódnak. Megszervezésüket általában az önkormányzatok vállalják, de az sem ritka, hogy alulról jövő lakossági kezdeményezésként jönnek létre, mint például a „Pócsmegyer-Surány Halloween Party”.

Ugyanakkor, mivel még mindig jellemző a helyre az üdülőfunkció, így nyaranta megsokszorozódnak a programok. Ezek általában 1-2 napos, kisebb “fesztiválok”, ahova a szigetről és a szigeten túlról egyaránt érkeznek érdeklődők. Ilyen például Szigetmonostoron a “Lecsófőző Verseny”, a “Kékevező Fesztivál” és a “Denagyvilág Fesztivál”; vagy Surányban az “Írány Surány Fesztivál”; vagy éppen Tahitótfaluban az 1998 óta évente megrendezésre kerülő “Eperfesztivál”.

Összességében nézve programkínálat terén nincs annyira rossz helyzetben a terület, sőt az utóbbi években egyre több kezdeményezés indult el. Viszont fontos, hogy ezek nagy része a fiatalok igényeit nem tudja kielégíteni, hanem sokkal inkább a két szélső korosztályt célozza meg (a gyerekeket és az idősebbeket). Hiszen ha a fiatal be szeretne ülni valahová, vagy éppen szórakozóhelyre vágyik, akkor mindenképp el kell hagynia a szigetet, ahhoz, hogy ilyen helyeket találjon.

6. Településtársulások

Ahogy az előző fejezetben kirajzolódott, a szigeti települések – jelen állapotukban – nem tudják maradéktalanul biztosítani az ott élők mindennapi igényeit. Így fontos, hogy a szigeten található települések mind egymással, mind pedig a túlparti településekkel együttműködve működjenek, fejlődjenek.

6.1. A vizsgált területen már megjelenő településtársulási gyakorlatok

A vizsgált területen az utóbbi időben működött legátfogóbb társulás a Szigeti Többcélú Feladatok Ellátására Létrejött Önkormányzati Társulás (SZÖT), ami 2013-ban jött létre. Ennek a társulásnak mind a négy itt található önkormányzat a tagja volt. Célja az, hogy a földrajzi elhelyezkedésből adódóan hasonló előnyöket és hátrányokat figyelembe véve, közös érdekek mentén valósítsák meg a fejlesztéseiket. (A.D.U., 2014) Azonban ez a társulás megszűnt 2021-ben, hiszen aránytalan volt a társulással együtt járó adminisztrációs teher az elért eredményekkel. (Dr. Sajtos Sándor polgármester, 2021)

A különböző intézmények feltérképezésénél szembejövő, hogy Kisoroszi a szemközti településekkel: Visegráddal és Dunabogdánnyal van inkább kapcsolatban. Tahitótfalu önmagában egy nagyobb lakosságszámmal bíró település a többi szigetihez képest, így nem nagyon igényel „segítséget” más településektől, de közigazgatási területe átnyúlik a Duna túlsópartjára. A sziget déli részén fekvő Pócsmegyer, illetve Szigetmonostor pedig egymással van kapcsolatban, leginkább a közös általános iskola révén. Illetve, ha például szabadságon van valamelyik orvos, akkor a másik településen praktizáló látja el a feladatait. (27. ábra)

27. ábra Jelenleg fellelhető településkapcsolatok
forrás: saját ábra

6.2. Javaslatok a vizsgált területen megjelent településtársulási gyakorlatok alapján

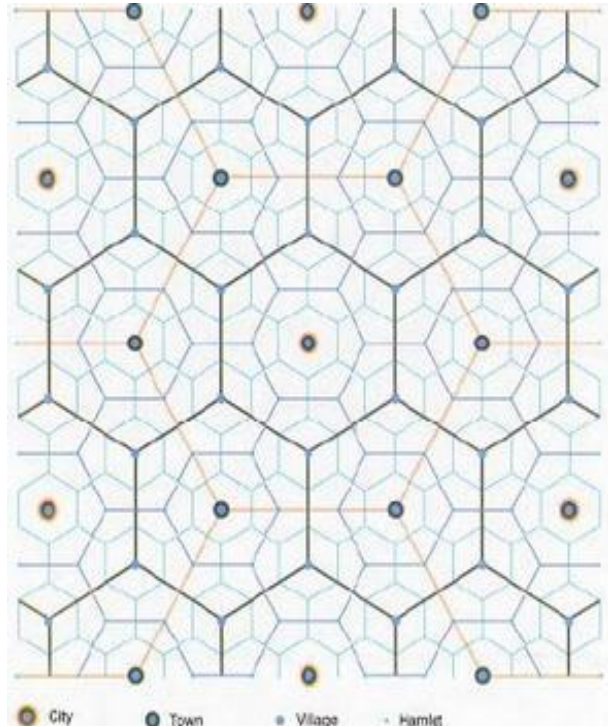
Ahogy a már meglévő településtársulási gyakorlatokból is látszik, hogy első sorban nem az a szigeti települések célja, hogy egyenként el tudják látni a lakosaik minden igényét. Sokkal inkább összefogással, egymás segítségével működnek. Viszont megfigyelhető, hogy nem mindig szigeten belül jön létre ez a kapcsolat, illetve, hogy jelenleg nincs olyan összefogás, ami mind a négy szigeti települést magába foglalná.

Ez alapján azt javasolnám, hogy a jelenlegi kapcsolatokat felhasználva az egymással kapcsolatban lévő települések közötti közlekedés megoldása lenne a cél. Ez egy realisabb és megvalósíthatóbb cél minden település számára, hiszen nem egy, az egész szigetet behálózó infrastruktúrafejlesztéssel jár, illetve így kisebb távolságok áthidalására lenne szükség a kapcsolatok erősítéséhez.

6.3. Külföldi településtársulási példák

Észak-Amerikában elterjedt a városrégiók (city-region) létrehozása, ma ez számít a legfejlettebb városfejlesztési gyakorlatnak. Bár Európában nincs történelmi hagyománya ezeknek, mégis ezen városmodell felé halad ez a kontinens is. (INT-3)

Ezek olyan kibővített területek, ahonnan a központi települések vonzzák az embereket a mindennapokban. Ezekbe a központokba járnak dolgozni, oktatási intézményekbe, egészségügyi ellátásra, és nem utolsósorban a szabadidejük egy részét is itt töltik. (Marvin et al., 2006)

28. ábra Hexagonális településtársulás
forrás: researchgate.net

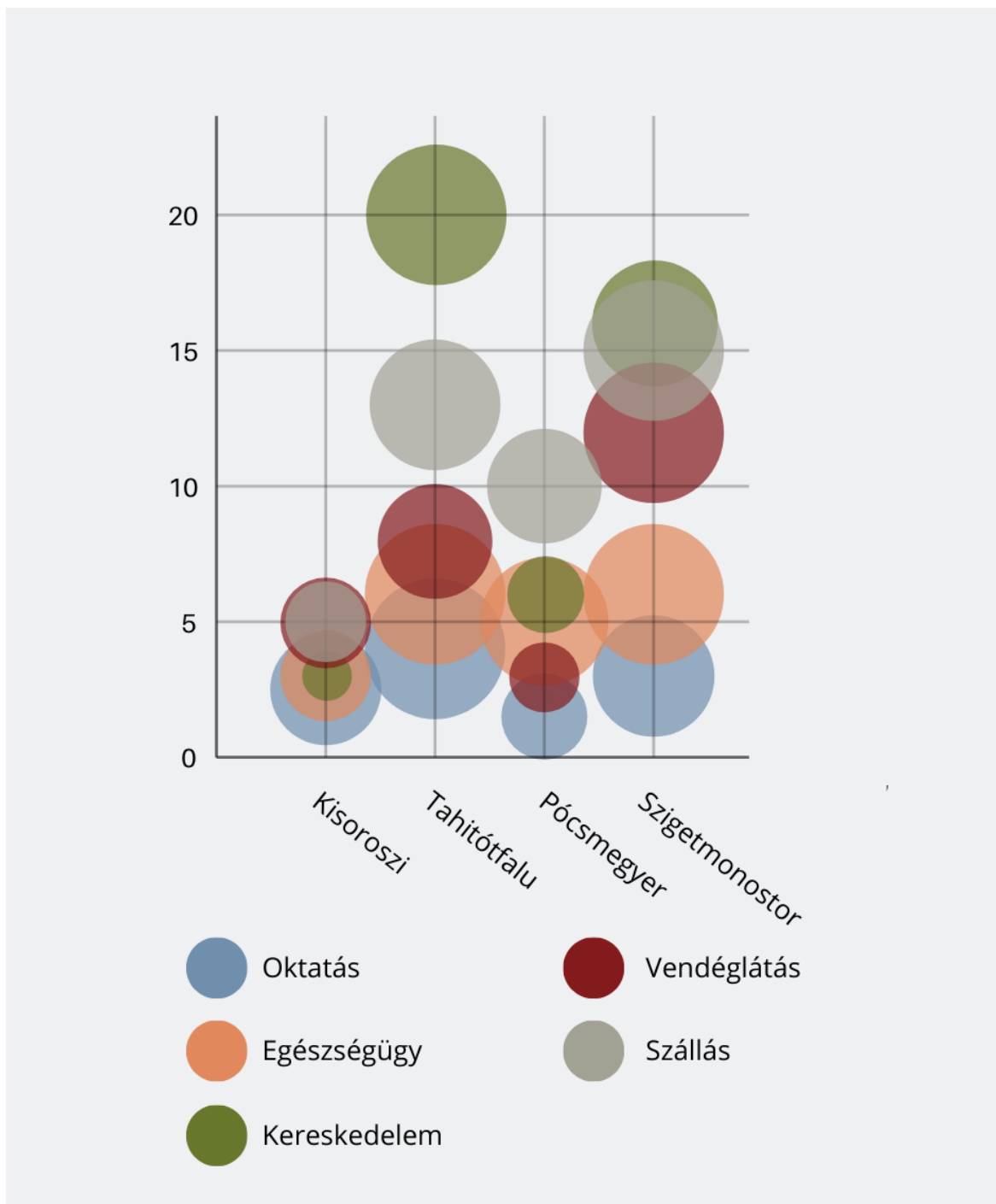
Egy, az indiai városrégiókról szóló cikk szerint nincs önálló város, hiszen egy városnak általában egy fő funkciója van. Eszerint lehet közigazgatási, ipari, mezőgazdasági, kulturális vagy bármi egyéb. Mivel csak egy fő funkciója van, szükséges kapcsolódnia más városokkal is, hiszen azok segítségével tudják „közösén” kielégíteni a lakosok igényeit. (INT-4)

Alapvetően ezeket a társulásokat a települések egymáshoz való elhelyezkedése alapján ajánlják létrehozni. Walter Christaller, német geográfus szerint a hexagonális elrendezés a legideálisabb, hiszen, ezáltal egy adott területen belül kevesebb magasabb rendű település lesz az alacsonyabb rendű településekhez képest. (28. ábra) Ennek ellenére, szerintem a vizsgált esetben érdemes a szigeten belüli településeket társítani, illetve egységesen kezelni, hiszen a hexagonális elrendezésben a Duna jelenléte nagy hátráltató tényező lenne, továbbá ezek közül a települések közül egyik se tudná egyszerre az összes funkciót ellátni megfelelően. (INT-5)

6.4. Javaslatok a vizsgált területre a külföldi településtársulási példák alapján

A jelenlegi helyzetet vizsgálva is látható, hogy mely település milyen funkciót lát el jobban. Például ha a kereskedelem sokszínűségét nézzük, akkor Tahitótfaluban egyértelműen jobb a helyzet, mint a másik három településen. Az óvodai és bölcsődei ellátás az utóbbi időben

Szigetmonostoron fejlődik a legjobban. Mindezt és egyéb funkciókat is figyelembe véve kellene tovább fejleszteni a településeket, aszerint, hogy jelenleg milyen irányba haladnak. (29. ábra) Azonban azt se szabad elfelejteni, hogy csak úgy tudnak közösen megfelelni a lakosok igényeinek, ha a szolgáltatásaik elérhetőségét is fejlesztik. Emiatt nagyon fontos lenne a szigeten belüli települések közötti közlekedési infrastruktúra fejlesztése is.

29. ábra Jelenlegi funkciók „erőssége” településenként
forrás: saját ábra

7. Mai területhasználati trendek és problémák

7.1. Állandó lakosok számának növekedése

Mint ahogy az első fejezetben is említettem, a Szentendrei-sziget egyik legszembetűnőbb változása az utóbbi években, az állandó lakosok számának megnövekedése. Hiszen egyre többen választják a csendes, nyugodt lakókörnyezet reményében a fővárossal, illetve más agglomerációs településekkel szemben.

Viszont ottélőként megtapasztaltam, hogy ilyen mennyiségű beköltözőre nincs felkészülve sem a szigeten belüli közlekedési infrastruktúra, sem a 11-es főút a szentendrei oldalon, a közösségi közlekedésről nem is beszélve. A 11-es főúton keresztül mind a szigeten élők nagy része, mind pedig a szentendrei oldali dunakanyari településekről Budapestre ingázók járnak nap mint nap dolgozni, illetve iskolába. Ez a mennyiségű ingázó hatalmas forgalmi dugókat szokott okozni a reggeli, illetve délutáni csúcs idején.

Egyelőre a beépítési sűrűségen annyira nem érződik az egyre több beköltöző, hiszen még mindig akad üres telek. Ami viszont feltűnő, hogy mindinkább kezdenek megjelenni a

30. ábra Lakópark típusú beépítés Surányban
forrás: saját fotó

modern kertvárosias, lakópark stílusú beépítések, ezzel egyre inkább rombolva az amúgy sem túl egységes utcaképet. (30. ábra)

7.2. Turizmus fellendülése

Érdekes jelenség figyelhető meg az utóbbi években Pócsmegyerén és Szigetmonostoron. Az előbbi üdülőterületén (Surányban) egyre több az állandó lakos, és bár még mindig szép számmal maradtak nyaralók, mégsem épít a turizmusra a település. Ezzel szemben az utóbbi (Szigetmonostor, és üdülőterülete Horány) évről-évre fejlődik a turisztika terén. Horányban

megépítettek egy igényes piacteret, és vele szemben létrehozták a szabadstrandot a Dunán. A strandhoz mosdókat és öltözőket építettek, amit ingyenesen használhat bárki aki idelátogat. Többek között ennek is köszönhető, hogy a környéken egyre több vendéglátó egység, illetve magánszálláshely nyílik. Van, aki itt tölti a nyaralását, de vannak olyanok is, akik csak egy-egy napra látogatnak ide. Ezen kívül Szigetmonostor-Horány egész évben színes programokkal várja mind a helyi lakosokat, mind pedig az ide látogatókat.

31. ábra Szabadstrand Horányban (A)

forrás: ilovedunakanyar.hu

Kisoroszi szigetsúcs (B)

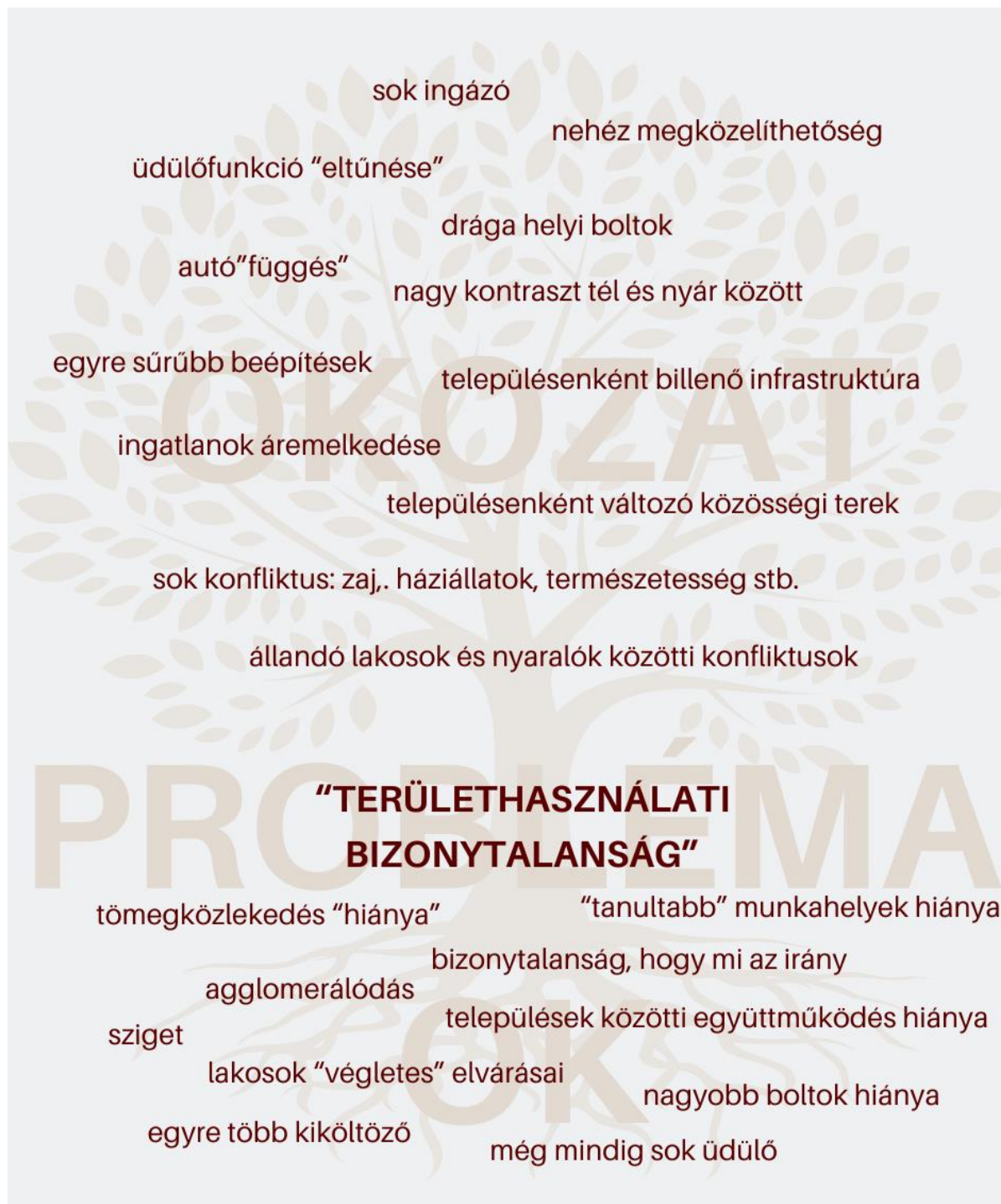
forrás: termalfurdok.com

Kisoroszi népszerű rekreációs helyszíne a szigetsúcs. Itt alacsony vízállásnál egész hosszan belenyúlik a Dunába a sziget homoknyelve. Vízitúrázók vagy akár a szigetre egy napra kilátogatók népszerű célpontja. Bár 2021-ben tervben volt a terület fejlesztése, viszont a tiltakozások hatására országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánították, így megakadályozva a nagy beruházást. Ennek köszönhetően ma is egy nem túl kiépített, természetes környezetben lehet itt kempingezni, strandolni, időt tölteni. (31. ábra)

7.3. Problémafa

Az URBACT eszközei közül a problémafát (INT-6) választottam, aminek segítségével feltárom a problémákat a vizsgált területemre vonatkozóan. Az okok és ezek okozatainak összegyűjtése után jól kirajzolódott a Szentendrei-sziget fő problémája. Ez nem más, mint, hogy a szigeten egy jól látható területhasználati bizonytalanság észlelhető. Hiszen még jelen vannak a 20. századból maradt trendek, amik az üdülőfunkció jelenlétében nyilvánulnak meg, de ezzel szemben már a 21. századra jellemző agglomerálódás is egyre nagyobb teret nyer. Ez a kettősség több kellemetlenséget is előhoz, hiszen még mindig kedvezőbb a helyszín berendezkedése az idelátogatóknak, mint az állandó lakosoknak a mindennapi élethez. Másfelől pedig a nyaralók és a lakosok együttes jelenléte is problémás, hiszen mindkettő másképp szeretné tölteni a

mindennapjait. Ezen a fő problémán felül természetesen vannak még más jellegűek is, az előzőekkel együtt ezek is felsorolásra kerültek a problémafán. (32. ábra)

32. ábra Problémafa
forrás: saját ábra

8. Jövőképtervek vizsgálata

8.1. 2000-es évek előtti tervek

A 2000-es évek előtti tervek nagy része a turizmus fejlesztését javasolja a területen, hiszen a 20. században ez volt a Szentendrei-sziget fő szerepe. Többek között volt elképzelés, ami a víziturizmus fejlesztésére fordított hangsúlyt; volt, ami a Dunakanyar kulturális értékeire alapozva alakult ki. Ezt a két elképzelést vizsgálok ebből az időszakból.

A Városépítés című folyóirat egyik, 1970-es évekbeli számában a budapesti agglomeráció ezen területének tervezési kérdéseivel foglalkozik egy cikk, ebben a bekezdésben ezt dolgozom fel. Ekkoriban az agglomeráció III. településcsoportjaként tartották számon ezt a részt (kijelölt központja Szentendre volt), amibe a szigeti települések is tartoztak. Kisoroszt ekkoriban nem tartották az agglomeráció részének, viszont a cikk ennek a rendezésére is kitért, amiben a szigetcsúcs védetté nyilvánítását és a dunai falukép megóvását javasolta. A cikkből kiderül, hogy már ekkoriban is az úthálózat fejlesztése volt a legfőbb kérdés. Már megvolt a Tahi-híd, viszont annak átépítését (kiszélesítését) tervezték, ezen felül tervben volt még egy Vácnál megépülő híd, illetve egy szentendrei híd is. Ezek azt segítenék, hogy a Szentendre-Tahitótfalu közötti szűk útszakaszról eltereljék a forgalmat, és a szigeti településeket összekötő út aktívabban bekapcsolódjon a környék közlekedésébe. Viszont ez a bekapcsolódás több szempontból is problémás lenne. A sziget természeti értékei, a települések “érintetlen, falusi” hangulata és a pihenőterületek zavartalansága is veszélyben lenne. Emiatt inkább több figyelmet kéne fordítani az M2 megépítésére (azóta megépült), a Nagymaros-Visegrád és a váci hídra, így csak a Tahitótfaluban keresztben áthaladó forgalom növekedne meg a szigeten. A Budapestet elkerülő körgyűrűbe való beépítést sem javasolja a szerző, hiszen az ilyen bekapcsolódások aránytalan fejlődéshez vezetnének és tönkretennék a területet. Ezen felül a szigeten belüli út (1113-as mellékút) korszerűsítését javasolja (hiszen már ekkoriban elkezdtek létrejönni a településpárok), de azt is úgy, hogy a községek központját elkerülje, ezzel is megvédve azokat. A közlekedési kérdéseken túl a cikk írója szerint már ekkor is problémát okozott, hogy ezeken a településeken egy-egy tömbön belül üdülő- és lakóépületek vegyesen voltak megtalálhatók, viszont az OÉSZ-ből már ekkor is hiányzott a „vegyes (lakó- és üdülő) övezet”. (Városépítés, 14. évf. 2. szám)

Egy, a magyarországi dunai víziturizmus fejlesztéséről szóló 1988-ban kiadott könyvben megjelenik két szigeti településről is javaslat, hogy hogyan kapcsolódhatna be az országos fejlesztésbe. Az egyik település Kisoroszi, ahova jacht-kikötőt javasoltak, hiszen egy fejlődő

vízparti üdülőfaluként tartották számon. Ahhoz, hogy jacht-kikötő lehessen belőle több feltételnek is meg kellett volna valósulnia. Ezen feltételek között szerepelnek a kikötőkhöz fontos “szolgáltatások”, mint pl. maga a kikötési lehetőség, kisebb javításokra való lehetőség, illetve parkolóhely. Feltételként szabták még meg többek között a szállást (camping vagy motel formájában), illetve az étkezési és alapvető vásárlási lehetőségeket. Emellett Horányba (Szigetmonostor), a Szentendrei-Duna-ágra jacht-bázist javasoltak. Ennek az előbb felsorolt jacht-kikötő feltételei mellett több feltételnek kellett volna megfelelnie, ha megvalósul. Emiatt pl. magasszínvonalú ellátás és szolgáltatás épült volna (pl.: kisáruházak, éttermek, idegenforgalmi szolgáltatások), szállásokból is széleskörű választékkal kellett volna rendelkeznie (campingtól a szállodáig). Azonban ami a legfontosabb, hogy Szigetmonostornak egy vonzó, sokirányú adottságokkal rendelkező háttértelepüléssé kellett volna válnia, hogy hosszabb idejű tartózkodásra készítse az itt kikötőket. (VÁTI, 1988)

1999-ben Gauder Péter építész és csapata a Dunakanyar kultúrparkká való fejlesztését javasolta az itt megtalálható 14 településnek (ezek között voltak a szigeti települések is). Ugyanis szerintem nem elegendők a természeti adottságok a turizmus sikeréhez, viszont a Dunakanyar a kiváló természeti adottságokon kívül gazdag kulturális értékekkel is rendelkezik. Hiszen a területen a történelmi emlékek mellett megtalálhatók modern értékek, illetve a különböző itt élő kultúrák hagyományai miatt vonzó célpont lehetne a terület, ha a települések összefognának és közösen mutatnák be ezeket. Hiszen ezáltal létre tudnának hozni egy egységes programkínálatot, aminek köszönhetően mindenki megtalálná a neki való időtöltést. Ehhez, nyugati mintára, összefoglaló kiadvány elkészítését javasolja, ami a programok mellett a kiszolgáló háttérrel is bemutatja. A komplex programkínálatnak (útvonalakkal, időbeosztási javaslatokkal) köszönhetően hívatottabb lenne a Dunakanyar, mint a falvak elszigetelt programjaival. (Népszabadság – Budapest melléklet, 1999. 08. 30.)

8.2. 2000-es évek utáni tervek

8.2.1. Településfejlesztési koncepciók

A négy vizsgált település településfejlesztési koncepcióit vizsgálva, illetve néhány településnél a koncepció hiányában saját tapasztalatok alapján fogom feltárni, hogy mik a 21. században megvalósítandó tervei a településeknek.

Kisoroszi 2016-ban készült településfejlesztési koncepciójának fő mottója, hogy “Kisoroszi az édesvíz faluja, a Dunakanyar egyik legszebb települése”. A jövőkép a település értékeire épít, így ezek megóvását és fejlesztését tartja a legfontosabbnak, mindezt úgy, hogy közben szem előtt tartja az ökológiát, mint fontos tényezőt. Meg szeretné tartani a település nyugodt, falusias jellegét, de emellett hangsúlyt fektetne a minőségi turizmus létrehozására is. A helyiek életminőségének fejlesztését is segítené, olyan eszközökkel, mint pl. a közösségi terek kialakítása, ezáltal a civil élet felpozícióba hozása, vagy éppen a helyi értelmiség szellemi potenciáljának kihasználása, ezekkel is erősítve a helyi identitástudatot. Kapcsolatok terén fontosnak tartja a belső és a külső (társadalmi szintű) együttműködéseket egyaránt. Viszont, ami nagyon fontos, hogy Kisoroszi a 2016-os koncepció alapján korlátozni szeretné a népesség növekedését, ezzel is megtartva a nyugodt, falusias környezetet. Így ez a település nem alkalmas az agglomeráció számára. (Völgyzugoly Műhely Kft., 2016)

Tahitótfalu településfejlesztési koncepciója nem volt elérhető számomra, viszont a Településszerkezeti Terv, Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási Terv módosításában találtam a Településfejlesztési Koncepcióra visszautaló részeket. Ebből kiderült, hogy a település hat területen fogalmazta meg a jövőbeni terveit. Fenntarthatóság szempontjából gazdaságosan üzemeltethető településszerkezet kialakítását, illetve a lakóterületek fejlesztését lényeges területbővítés nélkül, tűzte ki célul. Fontos része a környezettudatosság is, ami a természetközeli részek megtartását és a Duna-parti közterületek fontosságát foglalja magában. Kellemes lakókörnyezet és élettér elérése érdekében, előtérbe helyezi a környezet minőségi fejlesztését, a belső területeken átmenő forgalom csökkentését, és csak ott fejlesztené a lakóterületeket, ahol megvannak az ehhez szükséges adottságok. Fontosnak tartja még a hagyományörzés keretein belül a megmaradt értékek megőrzését, ezek helyi védelem alá helyezéssel való megóvását, továbbá a település vonzerejének megtartását és a lokálpatriotizmus erősítését. Az egyedi arcúvá is törekszik a település, hogy a történetileg kialakult közterületi arányok megtartásával formálja a mai arculatot. Ezen felül a széles körű társadalmi részvételt is kikerülhetetlennek gondolja, a fejlesztések várható hatásainak

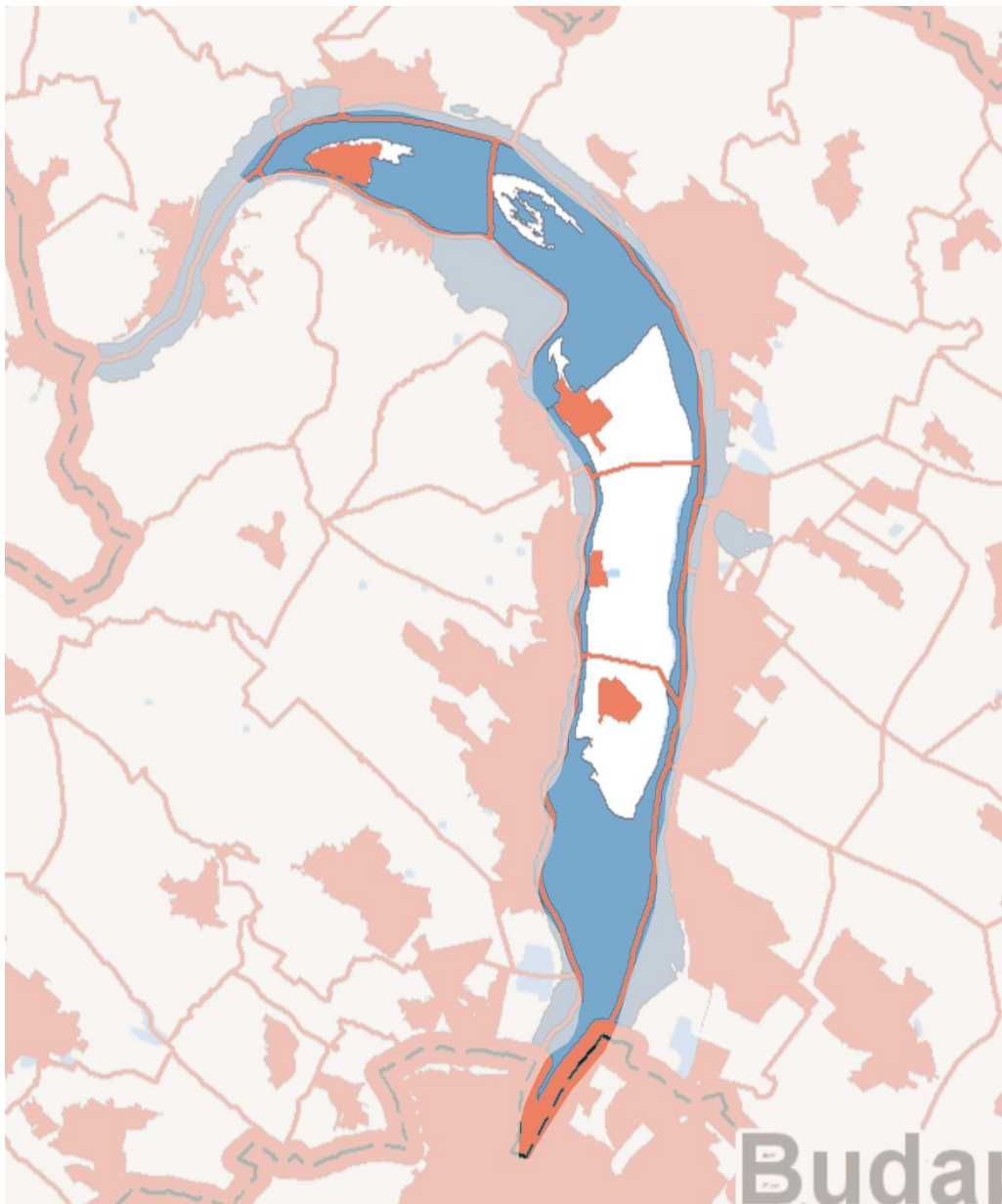
megismertetését a lakossággal, a párbeszédre való törekvést, illetve a lakosság bevonását az előkészítésbe és a feladatok megvalósításába is. Az utóbbi évek fejlesztései a belterületi közutakra, a bölcsődére, a piacra és a partfal erősítésére (vis maior) fókuszáltak. (A.D.U., 2014)

Pócsmegyer-Surány 2018-as településfejlesztési koncepciójában egy olyan jövőkép szerepel, ami szerint a település egy “virágzó, az itt élők és a községet felkeresők számára is vonzó, emberközpontú ... a fővárosi agglomeráció szorításában is képes megőrizni jellegzetes egyedi arculatát” (A.D.U., 2018). A koncepció külön kezeli az ősfalut és a surányi településrészt, míg az előbbi hagyományos falusi karaktert őrizne, addig az utóbbi településrészt kertvárosias irányba fejlesztenék. Tehát ez a település első sorban nem csak turisztikai fejlesztéseket hajtana létre, hanem az itt lakók és az ide költözők lakókörnyezetét tenné minél jobbá. Ezt többek között a közlekedési infrastruktúra fejlesztésével, munkahelyteremtéssel (helyi vállalkozások ösztönzése), illetve a beépítésre szánt területek minőségi fejlesztésével (mennyiség növelése helyett) érné el. Céljai eléréséhez fontosnak tartja a szigeti települések közötti együttműködést. (A.D.U., 2018)

Szigetmonostor az utóbbi években mind az állandó lakosok mind pedig az idelátogatók számára fejlesztette a települést. Több, a kisgyermekes családok számára megvalósult fejlesztés történt az elmúlt tíz évben, többek között megépült a helyi bölcsőde (2015-ben), illetve az óvodát is bővítették új férőhelyekkel. A mindennapi közlekedés elősegítésére a forgalmasabb utakat korszerűsítették, nem csak Szigetmonostoron, hanem a falu üdülőterületén, Horányban is. A település a turizmus irányában is fejlesztett az utóbbi időben, pl. Horányban kijelölt szabadstrandot hoztak létre a Duna-parton. Ezen felül olyan közösségépítő helyszíneket korszerűsítettek, mint a szigetmonostori és a horányi piactér. A jövőben is tervben vannak turisztikai fejlesztések, mint pl. a “Kerékpáros turisztikai kör kialakítása Szigetmonostoron”. Ennek a “körútnak” a megállói a település fontosabb helyszínei lesznek, ezzel mind a természeti mind pedig a kulturális értékeket bemutatva az ide látogatóknak.

8.2.2. Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terve

A Szentendrei-sziget jelentős része “nagyvízi meder övezete”-ként van besorolva a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervében. A tahitótfalui hídtól északra fekvő területek, a Szigetmonostortól délre található terület, illetve a Duna-part melletti sáv tartozik ide. (33. ábra) Az összes övezeti előírás közül ez esik a legszigorúbb szabályozás alá, hiszen ezeken a területeken teljes tilalom van arra vonatkozóan, hogy új beépítésre szánt területeket jelölhessenek ki (OTrT 24. § *Nagyvízi meder övezet területén beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.*). Ez azt jelenti, hogy a szigetnek több, mint a felén nem lehetnek új beépítések, ami jelentősen korlátozza a kiköltözők lehetőségeit. (Belügyminisztérium, 2011)

33. ábra Nagyvízi meder övezete
forrás: Országos Területrendezési Terv, saját ábra

9. Jövőkép meghatározása

A vizsgálataim során kiderült, hogy többféle elképzelés volt már az elmúlt évtizedekben a helyszín sorsát illetően, ilyen például a szigeti utak aktívabb bekapcsolása a környék közlekedésébe. Viszont voltak olyan, komolyabb elképzelések is, mint a jacht-kikötő és jacht-bázis létrehozása, vagy éppen egy komplex dunakanyari kultúrpark “kiépítése”.

Ezek, és a vizsgálataim alapján arra jutottam, hogy a Szentendrei-sziget jövőbeni fejlesztésénél két lehetséges irány van. Az egyik lehetséges javaslatom a sziget “önálló” fejlesztése, úgy, hogy minél inkább ki tudja szolgálni az ott élők (állandó lakosok) igényeit. A másik javaslatom viszont a jelenlegi helyzetet fejleszteni tovább, úgy, hogy nagy részben a szigeten kívüli településektől függenének továbbra is a szigeti lakosok.

Dolgozatomban az előbbit fogom részletesebben kidolgozni, hiszen ez bár több fejlesztést igényel, de jobban ki tudja elégíteni a lakosok igényeit, és nem utolsó sorban nem terheli tovább, az amúgy is túlterhelt túlparti településeket.

9.1. „Önálló” sziget létrehozása

Ebben a fejezetben egyenként sorra veszem a már megvizsgált szempontok alapján a fejlesztési lehetőségeket. Ezek a javaslatok egy olyan sziget létrehozásában segítenek, ami a legtöbb területen ki tudja szolgálni az ott élők mindennapi igényeit.

Mindegyikre adok javaslatot, hogy az előzetes vizsgálataim alapján hol és hogyan lenne a legcélszerűbb elvégezni az adott fejlesztést. Ehhez nagy segítségemre lesz a jelenlegi funkciók erősségéről szóló ábrám (29. ábra). Hiszen ez alapján fogom eldönteni, hogy hol érdemes továbbfejleszteni a meglévő funkciókat, vagy éppen hol van hely új funkció létrehozására. Az itt következő javaslatokat a 34. ábrán fogom megjeleníteni.

9.1.1. Közlekedés

Ahhoz, hogy a javaslatom a gyakorlatban is jól működjön, az egyik legszükségesebb fejlesztés a belső közlekedési lehetőségek javítása.

A belső fejlesztéseknél fontos lenne a buszjáratok sűrítése, illetve a buszútvonalak kiterjesztése. Ezek megoldására kisebb buszok lennének alkalmasak, hiszen azok a szűkebb utcákban is tudnának közlekedni. A fontosabb utak tartós leburkolása is elősegítené a közlekedést, illetve a többi, kevésbé frekvenciált helyen lévő, de lakott területen elhelyezkedő utak rendbetételére is szükség van.

Nem utolsó sorban pedig a mikromobilitási eszközök, és a gyalogos közlekedés biztonságossá és elérhetővé tétele is fontos. Mindezt megbízható (burkolt és kivilágított), a forgalmasabb helyeken járművektől elkülönített utak létrehozásával lehet elérni.

Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni a szigetről való kijutási lehetőségekről, hiszen minden igényt nem fog tudni kielégíteni ez a fejlesztés sem. Ebből a szempontból fontos a kompok kérdésének megoldása, amit menetrendek és árak helyi “központi” szabályozásával lehetne megoldani.

9.1.2. Munkahelyek

Ha a dolgozatomban javasolt fejlesztések megvalósulnak, akkor azokkal együtt új munkahelyek is megjelennek majd.

Ezeken felül, ha valamilyen jellemző munkalehetőség hiányzik, akkor az önkormányzatok feladata lenne azok “megteremtése”. Például az adott település vonzóvá tételével, olyan cégek számára, amik tudnak az adott hiányszektorban munkát biztosítani, természetesen mindezt az észszerűség keretein belül (pl. környezetvédelmi szempontok figyelembevételével).

Nagyobb hiányosság van irodai/szellemi munkák terén. Ha a települések nem szeretnék irodai munkaerőt igénylő cégeket bevonítani, akkor közösségi (coworking) iroda létrehozása jelenthet megoldást, hiszen ezzel a „home office”-ban dolgozókat segítenék. Községi irodát Szigetmonostoron és Tahitótfaluban tudnék elképzelni, hiszen ezen a két helyen van már jelenleg is olyan fejlettség, ami ezt a lehetőséget támogatná (pl. kávézó a közelben). Viszont ami még kézenfekvőbb az a Pócsmegyer Rendezvényközpont épülete, ami kiváló helyszínt biztosítana irodák számára.

Ugyanakkor sok munkalehetőség rejlik a jelenlegi erőforrások kihasználásával, továbbfejlesztésével is. Ilyen lehet a mezőgazdasági termények helyben tartása, helyben feldolgozása, ezáltal több munkát biztosítva. Vagy éppen a már meglévő és létrejövő kisvállalkozások, kistermelők támogatása is, amik ha növekednének, akkor ugyancsak szükségük lenne több munkaerőre. Tahitótfalu szigeti részén jelenleg eladó egy nagyobb hűtőház, ennek felhasználása (megvétele) lehetővé tenné egy nagyobb építkezési beruházás elkerülését.

9.1.3. Oktatás

Az oktatás fejlesztésénél nem mennyiségbeli, hanem minőségbeli változtatásokra lenne szükség. Ez leginkább az alapfokú oktatásban lenne fontos, hiszen általános iskolában jellemző, hogy a helyi gyerekek nem a szigeten, a körzetes iskolájukban kezdik meg az első osztályt, hanem valamelyik “túlparti” intézményben. Ugyanakkor nem elég csak az alsós évfolyamok fejlesztése, hiszen sokszor előfordul az is, hogy aki elkezdte az iskolát a körzetes intézményében, az is csak a felső évfolyam megkezdéséig marad, és utána vagy magasabb színvonalú általános iskolában folytatja tanulmányait, vagy nyolcosztályos középiskolában.

A minőségbeli változtatások mellett a könnyebb és biztonságosabb iskolába jutás megoldása is növelné a helyi iskolák népszerűségét. Ezt iskolabusszal vagy akár “bicibusszal” (felnőttkísérettel ellátott biciklis konvoj, ami meghatározott útvonalon “felveszi” a gyerekeket) (INT-7).

Ezek mellett, hogy még több szükséglet biztosítva legyen, érdemes különböző plusz elfoglaltságok biztosítása is. Ez igényfelmérés után jól kirajzolódhat, hogy mire lenne szükség, akár tanulásfejlesztő foglalkozásokra, sportra, művészetre vagy más elfoglaltságra. A helyszín meghatározása ugyancsak igényfelmérés után lenne meghatározható. Az utóbbi időben Szigetmonostor fejlődött ilyen téren, szóval akár ott is lehetne folytatni ezeket a fejlesztéseket, viszont lakosság száma miatt Tahitótfaluban is szükséges lehet, ahova a Kisorosziban élők is könnyebben el tudnak jutni.

9.1.4. Egészségügy

A vizsgálataimból kiderült, hogy szinte mindegyik település aránylag jól el van látva egészségügyi szolgáltatásokból. Ez alól kivétel Kisoroszi, ahol szükséges lenne fogorvos és gyermekorvos biztosítása helyben.

Ezek ellenére az idén (2024-ben) megszüntetett orvosi ügyelet pótlása rendkívül fontos lenne a jövőben. Ez tervben is van mentőállomás formájában, viszont fontos lenne a minél előbbi megvalósítása. Helyszín szempontjából az eddigi orvosi ügyelet helye megfelelő lenne a lakosság számára (oda is van tervezve).

További javaslatom még a jövőben szakrendelő (SZTK) kihelyezése, hiszen az egyre növekvő lakosság számát ezt idővel indokolttá fogja tenni. Egy kisebb SZTK kihelyezése megoldható lenne akár a Pócsmegyeren található régi rendelő épületében is, akár csak meghatározott napokon való rendelési idővel.

9.1.5. Hatóságok

Minden szükséges hatóság jelen van a szigeten, viszont létszámbeli növelést kellene alkalmazni, ahhoz, hogy minél láthatóbban végezzék a munkájukat, például a rendőrök. Ez segíthetne a szabálytalan vagy felelőtlen közlekedők visszaszorításában, illetve az üdülőterületeken őszi-téli megnövekedő számú besurranók elijesztésében. Ezt kihelyezett rendőrörsökkel lehetne elősegíteni, amiket érdemes lehet az üdülőterületeken elhelyezni, mint például Surányban vagy Horányban.

9.1.6. Ügyintézés

Ügyintézés tekintetében itt is az országos szabályok hatályosak azzal kapcsolatban, hogy mi hol intézhető. A Tahitófaluban található Kormányablak megtartása fontos a helyiek számára, hiszen így szinte minden intézhető helyben. Ugyanakkor a helyi ügyek intézéséhez a polgármesteri hivatalok ügyfélfogadási idejét úgy kéne optimalizálni, hogy azt akár a munkaidőben dolgozó ügyfelek számára is elérhető legyen.

9.1.7. Szórakozás-kultúra

A helyben elérhető programlehetőségeket úgy lenne érdemes bővíteni, hogy az a fiatalabb korosztálynak is vonzó legyen. Ezeket a fejlesztéseket ott lenne a legcélszerűbb végrehajtani, ahol már elkezdődtek hasonló kezdeményezések, amik a fiatalokat érintik, mint például Szigetmonostoron. Ezek nem csak „bulihelyszíneket” foglalnának magukban, hanem akár beülős helyeket kvízestekkel vagy egyéb ennek a korosztálynak szóló eseményekkel.

Ugyanakkor nem lehet mindenki igényét teljesíteni ezen a téren sem. Viszont olyan megoldás is kedvező lenne a nem helyben szórakozást találó fiatalok részére, ami az akár késői hazajutásukat is segítené. Ily módon erre a korosztályra is gondolva, hiszen egyre többen nőnek fel a szigeten, akik manapság még nem látják itt a jövőjüket.

10.Összefoglalás

A dolgozatom kezdetén azt gondoltam, hogy az elmúlt 20 évben sok mindent megtudtam a lakhelyemről. Ennek ellenére, ahogy elkezdtem mélyebben megvizsgálni, úgy rajzolódott ki előttem, hogy milyen is valójában a Szentendrei-sziget, hiszen így teljes képet alkotva egészen más, mint ott élve.

Megvizsgáltam egészen a földrajzi kialakulásától kezdve, a 18. századtól itt élők szokásain át, a jelenlegi állapotig eljutva. Ezeket végignézve elmondható, hogy bár sok-sok változáson átment az elmúlt évszázadok alatt a terület, mégis szinte minden korszakból megőrzött valami fontosat. Gondoljunk csak a római kori romokra, a megmaradt településmagokra, a mezőgazdaság fennmaradására vagy éppen a máig híres üdülőterületekre.

Vizsgálataim során kirajzolódtak olyan problémák is, amik már hosszú évtizedek óta fennállnak, és a mai napig nem sikerült teljesen megoldani őket. Ez leginkább a közlekedésben látszik meg, ahol a tömegközlekedési lehetőségek száma nem, hogy javult az utóbbi időben, hanem még romlott is (pl. kompok megszűnése).

Kerestem olyan, már megvalósult gyakorlatokat, amiket lehetne itt is alkalmazni. Ilyenek voltak a településtársulások, amik a jelenlegi funkciók erőssége alapján jönnek létre. Ezzel a szigeten belül mindegyik településnek adva egy vagy több fő funkciót, így ellátva a többi települést is.

Javaslataimat igyekeztem úgy megfogalmazni, hogy egy kényelmes élet elérése lehessen a cél az itt élők számára. Hiszen az ingázás kizorításával visszanyert időt arra fordíthatnák, amit igazán szeretnének csinálni. Viszont tudom, hogy ez az “elszigeteltebb” életstílus nem való mindenkinek. Emiatt viszont akik a fejlesztések után mégis úgy döntenek, hogy ide költöznek, valószínűleg tudni fogják, hogy mire számítsanak és emiatt hozzák meg ezt a döntést.

Irodalomjegyzék

- Belügyminisztérium, 2011** Belügyminisztérium (2011): Kézikönyv a budapesti agglomeráció területrendezési tervéről szóló törvény alkalmazásához. Budapest: Belügyminisztérium
- Bottlikné Grósz, 2007** Bottlikné Grósz Á. (2007): Szigetmonostor anno. Szigetmonostor: Szigetmonostori Faluszépészeti Egylet
- Dövényi, 2010** Dövényi Z. (Szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere. Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet (az 1. kiadás szerkesztői: Marosi Sándor, Somogyi Sándor, 1990)
- Hunyady, 1917** Hunyady M. (1917): Szent-Endrei sziget. Budapest: „GLOBUS”
- Kovách és Tóth, 2010** Kovách T. (Felelős szerk.), Tóth A. (Szerk.) (2010): Pócsmegyer táj- és néptörténete. Pócsmegyer: Pócsmegyer Község Önkormányzata, Németh Miklós
- Mari, 2002** Mari L. (2002): A Szentendrei-sziget kialakulása és felszínének változása a holocénben. Földtani Közlöny. köt. 132. sz. 185–192.o.
- Marvin et al., 2006** S. Marvin, A. Harding, B. Robson (2006): Framework for City Regions. Office of the Deputy Prime Minister: London
- VÁTI, 1988** VÁTI (1988. június): A dunai víziturizmus fejlesztésének lehetősége és javaslata. Budapest: VÁTI

Folyóiratok

- Pesti Napló, 83. évf. 122. szám** A jubiláló Magyar Evezős Szövetség a Surányi-szigeten építi ki weekend- és üdülőtelepét, az evezősök Mekkáját. Pesti Napló, 1932. június 4. (83. évfolyam, 122. szám) 5. o.
- Ujság, 8. évf. 77. szám** Nagy kedvezményeket kap az evezős- és weekendtársadalom. Ujság, 1932. április 9. (8. évfolyam, 77. szám) 9. o.
- Hétfői Hírek, 8. évf. 1. szám** Családias üdülőhellyé fejlesztik Horányt és Surányt. Hétfői Hírek, 1964. január 2. (8. évfolyam, 1. szám) 4. o.

Pesti Napló, 64. évf. 215. szám	Az utolsó repülőhid. Pesti Napló, 1913. szeptember 11. (64. évfolyam, 215. szám) 6. o.
Váci Hírlap, 28. évf. 51. szám	A tahitótfalusi Kisduna-hid. Váci Hírlap, 1914. július 12. (28. évfolyam, 51. szám) 3. o.
Fehérvári Hírek, 3. évf. 290. szám	Hétfőn avatják a Tildy Zoltán-hidat. Fehérvári Hírek, 1947. december 21. (3. évfolyam, 290. szám) 3. o.
Friss Ujság, 40. évf. 250. szám	Kisoroszi nagy bajai. Friss Ujság, 1935. november 3. (40. évfolyam, 250. szám) 7. o.
Magyarság, 13. évf. 183. szám	Az északi Duna vonalán a Surányi-szigeten néhány hét alatt alakult ki a legnagyobb weekend-, nyaraló- és evezőstelep. Magyarság, 1932. augusztus 14. (13. évfolyam, 183. szám) 28. o.
Magyar Nemzet, 28. évf. 7. szám	Ellenjavaslat a Dunakanyar közúti forgalmának megoldására. Magyar Nemzet, 1972. január 9. (28. évfolyam, 7. szám) 14. o.
Uj Nemzedék, 25. évfolyam 47. szám	Jobb közlekedést a Szentendrei-sziget községeinek. Uj Nemzedék, 1943. február 27. (25. évfolyam, 47. szám) 8. o.
Népszabadság – Budapest melléklet, 1999. 08. 30.	Kultúrpark lehet a Dunakanyarból. Népszabadság – Budapest melléklet, 1999. augusztus 30. 32. o.
Városépítés, 14. évf. 2. szám	Weress Kálmán: A budapesti agglomeráció III. településcsoportjának tervezési kérdései. Városépítés, 1978. (14. évfolyam, 2.szám) 14-16. o.

Települési iratok

A.D.U., 2014	A.D.U. Építész Iroda Kft. (2014): Tahitótfalu Településszerkezeti Terv, Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási Terv módosítása. Budapest
A.D.U., 2018	A.D.U. Építész Iroda Kft. (2018): Pócsmegyer Község Településfejlesztési koncepció. Budapest
Dr. Sajtos Sándor polgármester, 2021	Dr. Sajtos Sándor polgármester (2021):Szigeti Többcélú Feladatok Ellátására Létrejött Önkormányzati Társulás („SZÖT”) Megszüntető megállapodása. Tahitótfalu
Völgyzugoly Műhely Kft., 2016	Völgyzugoly Műhely Kft. (2016): Kisoroszi Településfejlesztési koncepció.

Internetes források

- INT-1** Járóbeteg ellátás
<http://appserver.antsz.hu/jtek/ellatas>
Letöltés dátuma: 2024. 06. 12.
- INT-2** Fekvőbeteg ellátás
<http://84.206.43.26:7080/ellatas/xtek/?5>
Letöltés dátuma: 2024. 06. 12.
- INT-3** Jouve, Bernard. "city-region". Encyclopedia Britannica, 2015
<https://www.britannica.com/topic/city-region>.
Letöltés dátuma: 2024. 03. 11.
- INT-4** City Region in India: Meaning, Distance, Nature and Other Details, 2014
<https://www.yourarticlelibrary.com/geography/city-region-in-india-meaning-distance-nature-and-other-details/40087>
Letöltés dátuma: 2024. 03. 11.
- INT-5** Angel Grace Moreno Bayang: City-region concept Body, 2006
https://www.researchgate.net/publication/295584688_CITY-REGION_CONCEPT_Body
Letöltés dátuma: 2024. 03. 11.
- INT-6** Problem tree
<https://urbact.eu/toolbox-home/analysing-problems/problem-tree>
Letöltés dátuma: 2024. 06. 17.
- INT-7** Bicibusz
<https://bicibusz.hu/ez-a-bicibusz/>
Letöltés dátuma: 2024. 10. 16.

Ábrajegyzék

1. ábra	A vizsgált terület lehatárolása	1
2. ábra	A vizsgált terület elhelyezkedése Budapesthez képest	3
3. ábra	A Szentendrei-sziget partvonalának változásai	4
4. ábra	Vízbázis-védőterületek és természetvédelmi területek a Szentendrei-szigeten	5
5. ábra	A vizsgálati helyszín lakott területei a Második Katonai Felmérésen	7
6. ábra	A vizsgálati helyszín lakott területei az Első Katonai Felmérésen	7
7. ábra	A vizsgálati helyszín lakott területei a Harmadik Katonai Felmérésen	7
8. ábra	A vizsgálati helyszín lakott területei Magyarország Katonai Felmérésén 1941-ben	7
9. ábra	Surányi-sziget plakát az 1930-as évekből	8
10. ábra	Népies nyaraló Surányban 1938-ban (A), Strandolók Surányban 1938-ban (B).....	9
11. ábra	Pócsmegyer(-Surány)(A) és Szigetmonostor(-Horány)(B) népességének alakulása 1870-2023-ig	9
12. ábra	Repülőhíd Tahi és Tótfalu között (A) Az Almássy-híd a 20. század elején (B) Tildy Zoltán-híd a 2020-as években (C)	10
13. ábra	Terv a Dunakanyar forgalmi kérdésének megoldására	11
14. ábra	Tervezett hidak az elmúlt években	12
15. ábra	CORINE felszínborítás térkép	13
16. ábra	Szabadidős helyszínek	13
17. ábra	Mezőgazdasági területek 2024-ben	14
18. ábra	XX. század elején épült nyaraló 2024-ben (A) Meteor Telep 2024-ben (B)	14
19. ábra	Más településekre elingázók a foglalkoztatottak arányában	15
20. ábra	Révek és kompok a területen	16
21. ábra	Buszjáratok útvonala a területen	16
22. ábra	A Szentendrei-sziget úthálózata	17
23. ábra	EuroVelo 6 nyomvonalának terve	18
24. ábra	Munkahelyek a szigeten	18
25. ábra	Nem helyben oktatási intézménybe járók	19
26. ábra	Egészségügyi intézményi ellátottság	20
27. ábra	Jelenleg fellelhető településkapcsolatok	23
28. ábra	Hexagonális településtársulás	24
29. ábra	Jelenlegi funkciók „erőssége” településenként	25
30. ábra	Lakópark típusú beépítés Surányban.....	26
31. ábra	Szabadstrand Horányban (A) Kisoroszi szigetcsúcs (B).....	27
32. ábra	Problémafa	28
33. ábra	Nagyvízi meder övezete	33
34. ábra	Javaslatok	38

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: BABIUSZKI BLANKA
A Hallgató Neptun kódja: U30VE2
A dolgozat címe: A Szentendrei-sziget és térsége - függés vagy összefüggés -
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Diszkonterszeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Települéépítészeti és Települési Zöldinfrastruktúra tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: 2024 év november hó 05 nap

BANKA
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

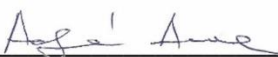
NYILATKOZAT

Babinszki Blanka (U3OVE2) hallgató konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / **nem javaslom**¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Budapest, 2024 év november hó 04. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.